

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

. . . מזה ישנו הלימוד לנשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד -
להשלוחות תחינה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - שהתאספו כאן
יחדיו מכל קצוי תבל בה"כינוס השלוחות העולמי" . . . בזמננו זה,
הרגעים האחרונים לפני הגאולה - להתעורר בעצמן ולעורר את כל
נשי ובנות ישראל אודות גודל הזכות דנשי ובנות ישראל להבאת
הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שבאה "בשכר נשים
צדקניות שיש בדור"5, כנ"ל.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' שלמה יצחק

ב"ר משה ע"ה שווארץ

נפטר ביום י"ב שבט ה'תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י ידידיו

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

* * *

לעילוי נשמת

מרת שרה טובה ע"ה בת ר' שבתי שיחי' לייט

נפטרה ביום כ"א שבט ה'תש"ע

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנה

הרה"ת ר' מרדכי יוסף וזוגתו מרת ח' שיחיו לייט

* * *

לעילוי נשמת

מרת שרה מלי' בת ר' יצחק ארי' ע"ה האלאן

נפטרה ביום כ"ב שבט ה'תשע"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת יתרו

- א. גדר מצות ידיעת ה' ואופן הידיעה בגאולה 3
 גדר מצות ידיעת ה' לשיטת הרמב"ם בריש ס' היד והקשר לסיום ס' היד; ביאור לשונות הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ב הי"א, פ"ד הי"י) בנוגע למעשה בראשית ומעשה מרכבה; הכרח הקדמת לימוד ענינים אלו ללימוד ההלכות שלאחריהם (ברמב"ם)

כ"ב שבט

- ב. ג' תקופות בדורו של נשיא דורנו - ג' דוגות בעבודה דדירה בתחתונים 13
 קונטרס בך יברך ישראל
 - בקשר עם יום היאצ"ט - הילולא הרביעי של הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ג"ע ז"ע -
 כ"ב שבט יום ברכה, "בך יברך ישראל"; הילולא דבתו של נשיא הדור - יום סגולה וברכה, ובפרט לנשי ובנות ישראל; בדרך הרמז במספר החודש - י"א, מספר היום כ"ב ומספר יום ההילולא דנשיא דורנו - יו"ד שבט; ב' (ג) ענינים בעשיית "דירה לו ית' בתחתונים"; שלשה שלבים (תקופות) בדורו של נשיא דורנו - יו"ד שבט תש"י, י"א שבט (ובפרט דשנת תשי"א), וכ"ב שבט תשמ"ח: סיום שלימות העבודה בעולם, שה"עשר" הוא כלי ל"אחד עשר"; גילוי בחי' "אחד עשר" עצמה; שלימות החיבור דשניהם, חיבור יש אמיתי ויש הנברא; הרמזים בשמות בעלת ההילולא - "חי' מושקא"; הקשר והוראה בעבודת נשי ובנות ישראל בדורנו

הוספה / בשורת הגאולה

- ג. משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט ה'תנש"א 30
 גם לפני הגאולה יושבים ישראל לבטח, כי הקב"ה אומר לישראל "בני אל תתיראו כו' הגיע זמן גאולתכם"
- ד. משיחות ש"פ יתרו, כ' שבט ה'תשנ"ב 30
 כבר סיימו הכל ועכשיו צריך להיות רק הגאולה בפועל; עומדים סמוך תיכף לפני הגאולה; משיח - מנחם שמו
- ה. משיחות ש"פ יתרו, כ' שבט, וליל ויום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט ה'תשנ"ב 32
 החידוש והעילוי הנפלא של דורנו זה דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה; כבר סיימו הכל, עומדים כבר לאחרי סיום העבודה דכל הבירורים וגם כבר צחצחו הכפתורים, ועכשיו צריכים רק לקבל פני משיח בפועל ממש; לאחרי כ"ב שבט תשמ"ח נפעל השלב האחרון להכין את העולם להגאולה; זמננו זה - הרגעים האחרונים לפני הגאולה; גדל הזכות דנשי ובנות ישראל להביא את הגאולה

מיט זיק פאָר] הגמר והסיום ד"מעשינו ועבודתינו" של בני במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הבירורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² - "לצחצח את הכפתורים"; עבודתנו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו ועבור כל הדורות שלפני זה! זאת אומרת, שבדור זה מסיימים את מעשינו ועבודתינו של בני במשך כל הדורות.

. . . בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות - שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) - סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו - יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום השלם הראשון לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ - כשהתחיל המשך והחידוש של תקופה חדשה ו"נתלו המאורות" של הדור השביעי מאדה"ז (או הדור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר קאי על סיום וגמר העבודה של בירור ה"שיריים" האחרונים של הגלות, "לצחצח את הכפתורים".

. . . היום למחרתו - יום אחד עשר לחודש אחד עשר - מציין שנוסף ולאחרי העבודה דיום עשירי בחודש אחד עשר, משיגים ומתעלים (ע"פ הכלל ד"מעלין בקודש"⁴) גם להגילוי (יום) דאחד עשר.

. . . ובזה גופא מגיעים אח"כ לדרגא גבוהה עוד יותר - שאוחזים כבר לאחרי סיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו - השלימות דאחד עשר (לגמרי שלא בערך לעשר) . . כמרומז בכ"ב שבט . . אחד עשר בכפליים.

. . . אחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) להגאולה . . שלימות ענין זה נעשה ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

יתרו

גדר מצות ידיעת ה' ואופן הידיעה בגאולה

להצ"צ - שלשיטת הרמב"ם המ"ע דהאמנת האלקות אינה רק זאת ש"האלוקה נמצא בלבד", "שיש אלוהה נמצא"

[שע"ז מתעוררת השאלה: איך יתכן למנות את האמנת אלקות כמצוה - הרי כל הענין של מצוה אינו שייך אלא אם כן יש מי שמצוה על המצוה; וא"כ אין מקום לומר שיש מצוה להאמין שישנו מצוה המצוות!]

אלא ש"האלוקה ב"ה שכבר ידענו שהוא נמצא, מציאותו הוא יותר ראשון ויותר שלם אשר בכל המציאות וכו" (כמו שהוא מאריך בזה¹⁰).

ולכן מקדים הרמב"ם את חמש ההלכות בנוגע למציאות השם - כי לשם המצוה דהאמנת (ידיעת) האלקות דרוש לידע פרטים אלו (עכ"פ) אודות מציאות השם, איך שהוא ית' הוא "יותר שלם אשר בכל המציאות וכו"¹¹.

א. ב"מנין המצות" שבתחילת ספר משנה תורה: כ' הרמב"ם: מצוה ראשונה ממצות עשה לידע שיש שם אלוהה שנאמר² אנכי ה' אלקיך. ובמצוה זו מתחיל הרמב"ם גם את ההלכות שבספרו משנה תורה³ - "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון וכו"⁴.

אבל בהלכה הראשונה לא כתב הרמב"ם שידיעה זו ("שיש שם מצוי ראשון") היא מ"ע, אלא בתחילה הוא מאריך (בחמש הלכות) וכותב כמה פרטים ע"ד ה"מצוי ראשון", ורק לאחר⁵ הוא מסיים (בהלכה ו): וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר² אנכי ה' אלקיך.

מזה מובן, שלשיטת הרמב"ם המ"ע ד"אנכי ה' אלקיך" אינה רק הידיעה הכללית "שיש שם אלוהה", "שיש שם מצוי ראשון" - אלא היא כוללת גם ידיעת פרטים (שהוא כותבם בהלכות אלו) אודות הקב"ה⁶.

וכפי שמבאר האברבנאל (בספרו ראש אמנה) - הובא בספר המצות

- 1) וראה ג"כ פיה"מ להרמב"ם סנהדרין בהקדמתו לפ' חלק - היסוד הא'.
- 2) פרשתנו כ, ב.
- 3) ריש הלי' יסודי התורה.
- 4) וראה הלשון בקרית ספר (להמבי"ט) כאן.
- 5) וכ"כ במגדל עוז (ה"א): וכללו במצות אנכי ה"א. - וראה "הדרן" על ספר משנה תורה להרמב"ם "קה"ת, תשמ"ה) הערה 53 באו"א.
- 6) פ"ו, שם פי"ז.

- 7) מצות האמנת האלקות פ"א.
- 8) כן הוא (תוכן) ל' הרמב"ם בסהמ"צ - ע"פ הצ"צ בסהמ"צ שלו (וראה לקמן הערה 10), וכן קוראה הצ"צ שם, וכן נקראת בכו"כ ספרים.
- 9) ראה ראש אמנה פ"ד ופי"ז. סהמ"צ להצ"צ שם (וראה גם הנסמן שם לפני פ"א).
- 10) וראה שם, וזהו ג"כ מ"ש הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע א: שנאמין (בהוצאת קאפח שנדע - וראה ג"כ הערה בהוצאת העליר) שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים. ע"ש.
- 11) ראה ראש אמנה פ"כ (אלא ששם, דמ"ש הרמב"ם בהלכה ה' אינו חלק מהמצוה. ע"ש. ואכ"מ).

משיחות י"א ניסן, אחש"פ וש"פ אמור תשד"מ, ש"פ וראא תשמ"ה. נדפס בלקו"ש חכ"ו ע' 114 ואילך.

אז מ'האלט שוין נאך דעם סיום העבודה פון אלע בירורים, און מ'האט שוין אויך "צוגעפוצט די קנעפ" וכו', און מ'דארף נאך שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו - די שלימות פון אחד עשר (אינגאנצן שלא בערך צו עשר) . . . כמרומו אין כ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . נאך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האט זיך אויפגעטאן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אלס א דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

. . . דערפון האט מען דעם לימוד פאר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד - פאר די שלוחות תחינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - וועלכע האבן זיך דא צוזאמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם "כינוס השלוחות העולמי" . . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאר דער גאולה - צו מעורר זיין זיך און אלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"⁵, כנ"ל.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט, וזיל יום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט תשנ"ב)

5) יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

דורנו זה הוא הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה - כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו צריכים רק לקבל את משיח צדקנו בפועל ממש - במילא מובן, שאם בינתיים ה' ענין של הסתלקות, כפי שהי' בכ"ב שבט ארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), ה"ז אך ורק בכדי לפעול את העלי' היחידה שנותרה - העלי' דהגאולה האמיתית והשלימה.

. . . דובר ריבוי פעמים שהחידוש והעילוי הנפלא של דורנו - הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה - שהוא משקף [ער שטעלט

פון דעם דור – דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה – אַז ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“¹ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פאַרענדיקן די לעצטע בירורים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „צופוצן די קנעפלעך“; אונזער עבודה באַשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאַר דעם דור און פאַר אַלע דורות שלפני זה! דאָס הייסט, אַז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתנו פון אידן במשך כל הדורות.

. . . אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאַראַן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות – דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (י"ד שבט ת"ש י"ד) – דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאַנצער טאָג לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער המשך וחידוש פון אַ נייער תקופה ו„נתלו המאורות“ פון דעם דור השביעי פון אַלטן רבי'ן (אָדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאָך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר גייט אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע „שיריים“ פון גלות, „צופוצן די קנעפלעך“.

. . . דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – באַדייט אַז נוסף און נאָך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש“⁴) אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

. . . אין דעם גופא קומט מען דערנאָך צו נאָך אַ העכערע דרגא –

(1) תניא רפ"ז.

(2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(3) ראה סה"ש תש"נ ח"א ע' 255 הערה 99.

(4) ברכות כה, א. וש"נ.

[הראיות מהכתובים ש„אין הקב"ה גוף“; שמה ש„כתוב בתורה“ תוארים גשמיים על הקב"ה והו רק „לפי דעתם של בני אדם . . והכל משל“; ע"ד בקשת משה, „הראיני נא את כבודך“¹ והאופן בו השיג „מאמיתת המצאו“, וכו']

דלכאורה: למאי נפק"מ להביא שקו"ט זו בספרו היד שהוא ספר „הלכות הלכות“¹⁸?

וע"פ הנ"ל יש לומר, שזה נוגע להחיוב ד„לידע“, כי כשיודע את עניני השקו"ט שבהלכות אלו, אז דוקא ידיעת השם היא באופן של „לידע“ – לא אמונה סתם, אלא ידיעה שכלית כו'.

בסגנון אחר: כדי לצאת ידי מצות ידיעת השם, יש הכרח לידע עכ"פ את ה„ידיעות והחקירות והבחינות“ היסודיות¹⁹ אודות מציאות השם שהרמב"ם מבארם בפרק זה²⁰.

ג. ויש לומר, שמקורו של הרמב"ם [שמצות האמנת האלקות היא (א) לא רק הידיעה הכללית ש„האלוקה נמצא“, אלא גם הפרטים ע"ד שלימות מציאות השם, ו(ב) אשר זה גופא חייב להיות באופן של „לידע“ – אע"פ שבכתוב נאמר רק „אנכי ה' אלקיך“]

(17) תשא לג, יח.

(18) לשון הרמב"ם בסוף הקדמתו לספר היד. וראה בארוכה ראש אמנה פ"ט.

(19) עפ"מ"ש הרמב"ם בסוף הקדמתו לס' היד „אדם קורא בתושב"כ תחלה ואח"כ קורא בזה“ – י"ל, דבכדי שתהי' ידיעה נכונה כדרוש, מוכרח לתרין התוארים גשמיים שנאמרו בתורה, וכן בקשת משה וכו'.

(19*) וראה „הדרן“ על הרמב"ם בסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 206 ואילך ובהערות שם.

ב. יתר על כן: ידוע²¹ הדיוק בלשון הרמב"ם – „לידע שיש שם אלוקה“²², „לידע שיש שם מצוי ראשון“ [ועד"ו הוא כותב בסיום הענין – בין במצות ידיעת האלקות²³ ובין במצות אחדות השם²⁴ – „וידיעת דבר זה מ"ע“ (לא „והאמנת דבר זה“) – שהמצוה היא לידע, בידיעה שכלית כו'.

ובזה מתרין האברבנאל²⁵ את השאלה: איך אפשר לצוות על ענין של אמונות „שאינן נקנות ברצון ובחירה“ – והוא כותב, שהרמב"ם „לא מנה מצות עשה צורת האמונה ואמיתתה, כי אם ידיעת הדברים ההם ולמודם המביאים אל קנין האמונות“, אשר „הידיעות והחקירות והבחינות ההם וההתלמדות הזאת . . הם מפעל הרצון והבחירה“.

ועפ"ז יש לבאר מה שאין הרמב"ם מסתפק בהודעת הפרטים ע"ד מציאות השם (שבהלכות א"ז) שיהודי חייב לדעת כדי לקיים את המצוות של ידיעת האלקות ואחדות השם, אלא הוא מאריך (בהלכות שלאח"ז עד סוף הפרק) בכמה ענינים בנוגע לידיעת השם

(12) ראה ראש אמנה פ"ז. סהמ"צ להצ"צ שם ספ"ב. קונטרס תורת החסידות ע' 14 (ובהערה שם). הנסמן בסהמ"צ הוצאת הר"ח העליר שם ובאנציקלופדי' תלמודית ערך אמונת ה' בסופו. ועוד.

(13) אף שבסהמ"צ שלו שם כותב „שנאמין“ – ראה ראש אמנה שם בסוף הפרק. סהמ"צ להצ"צ שם. וראה לעיל הערה 10. הערה בקונטרס תורת החסידות שם. „הדרן“ הנ"ל ב„פתיחה“ הערה 5.

(14) שם ה"ו.

(15) שם סה"ז.

(16) ראש אמנה שם. וראה גם שם פ"ד. וראה גם סהמ"צ להצ"צ שם פ"ב (מו, סע"א ואילך).

משיחא), ע"י גילוי החסידות דהבעש"ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה "אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת "מיד", צריך לומר שג' האותיות קשורים לא עם ג' זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש ("מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש"מיד" הוא גם ר"ת "משה, יהושע, דורם", ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת דב' שמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר) וד' (דורם); יחד עם משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מעינות הבעש"ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי' אחד עשר, "גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

מה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה – ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער בעל ההילולא האָט מכריז ומודיע געווען כמ"פ, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף מען נאָר מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש – במילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויב בינתיים איז געווען אַן ענין של הסתלקות, ווי דאָס איז געווען בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), איז דאָס אַך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי' וואָס איז נאָך געבליבן – די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

... מ'האָט גערעדט מערערע מאָל דעם געוואַלדיקן חידוש ועילוי

הוא²⁰ מהזהר²¹, וז"ל: "וידעתם²² כי אני ה' אלקיכם וגו', פקודא דא קדמאה דכל פקודין . . . למנדע לי' לקב"ה . . . דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כלהו שמיא וארעא וכל חיליהון".

שלשון הרמב"ם בהלכה הראשונה הוא בתוכנו לשון הזהר: יסוד היסודות ועמוד החכמות "פקודא דא קדמאה דכל פקודין" לידע שיש שם מצוי ראשון "למנדע לי' לקב"ה" והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם כו' ("וברא עלמין כלהו שמיא וארעא וכל חיליהון"). ועד"ז לשון הרמב"ם (בהלכה ה) "המצוי הזה הוא אלקי העולם אדון כל הארץ" הוא ע"ד לשון הזהר "דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא".

ומהזהר הנה הוציא הרמב"ם²³, ש"פקודא דא" קשורה עם הדעת – "וידעתם . . . למנדע"; וידיעה כללית "שהאלוקה נמצא" אינה מספיקה, אלא יש הכרח לידע פרטים²⁴ ע"ד מציאותו ית' (שמהם מבינים אשר "מציאותו הוא יותר ראשון ויותר שלם כו'").

ואע"פ שהזהר מביא ע"ז את הכתוב "וידעתם כי אני ה'א" (ולא את הכתוב

(20) וידוע דכו"כ הל' ברמב"ם מקורם בזהר. וראה הרמב"ם והזהר (סיני, כרכים לבי-לד) להר"ר מרגליות. וש"נ.
(21) ח"ב (רע"מ) כה, א.
(22) וארא ו, ז.
(23) להעיר מסה"מ צ להצ"צ שם בתחלתו. וראה גם ראשית חכמה ש' היראה פ"א. ס' חרדים רפ"א. ועוד.
(24) אלא שלגבי הידיעה דה' הוא האלקים (המצוה דאחדות השם) – הי"ז ידיעה "בכלל . . . באורח כלל (זהר שם).

(25) ראה ניצוצי אורות לזהר שם.
(26) פיה"מ חולין ספ"ז.
(27) בפיה"מ ליתא תיבת "בסיני". אבל עכצ"ל שכ"ה כוונת הרמב"ם, שהרי מפרש בזה לשון המשנה (שמעתיקו לפני"ז), "מסיני נאסר".* וכן מפורש בהמשך דבריו בפיה"מ: תרי"ג מצות . . . למשה מסיני. וראה לקו"ש ח"ה ע' 49 הערה 6.
(28) ח"ג (רע"מ) רנו, ב.
(29) ובראש אמנה (פ"ו ועוד) דמ"אנכי ה"א" למדין שמציאותו הוא יותר שלם. ע"ש.
(30) ראה שר"ח כללים מערכת האל"ף כלל שכא. אנציקלופדי תלמודית ערך אין למדין מקודם מ"ת. וש"נ. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 142.
(31) ראה לדוגמא – רמב"ם סוף הל' מילה, דגדולה מילה שנכתרו עלי' י"ג בריתות (וכולם *) כ"ה גירסת הרמב"ם במשנה שם (ראה פיה"מ הוצאת קאפוז). ובמשנה לפנינו: בסיני נאמר.

(הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, ד.ה. אַז דער דור הראשון פון מתן תורה (דור משה) פאַרבינדט זיך מיט דעם דור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), דורך גילוי החסידות פון דעם בעש"ט און רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, וואָס לכשיפוצו מעינותיך חוצה „אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, אַז בהתאם צו דעם תוכן פון דעם וואָרט „מיד" (גלייך), דאַרף מען זאָגן אַז די דריי אותיות זיינען פאַרבונדן ניט מיט דריי באַזונדערע זמנים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, און דוד מלכא משיחא בדורו), נאָר זיי קומען אַלע צוזאַמען בסמיכות ממש („מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומו אויך אין דעם וואָס „מיד" איז אויך ר"ת „משה, יהושע, דורם", וואָס אַלע דריי זיינען געווען בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – אַז אין דעם זעלבן דור האָט מען דעם גילוי פון אַלע דריי – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת פון ביידע נעמען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר) און ד' (דורם); צוזאַמען מיט דער משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט) כולל אויך דער גילוי תורת החסידות (די מעינות הבעש"ט) על ידו, האָט מען אויך דעם גילוי פון בחי' אחד עשר „גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט תשנ"ב)

- 1) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
- 2) להעיר שמנחם שמו (סנהדרין צח, ב).
- 3) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

בזמננו זה, בעמדנו סמוך מיד לפני הגאולה האמיתית והשלימה . . . כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריכה רק להיות הגאולה בפועל.

. . . מדובר כמ"פ הראשיתיות בדרך אפשר של „מיד" – משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא

ד. ע"פ כל הנ"ל יש לבאר ענין תמוה, לכאורה, ברמב"ם:

ואע"פ שמשלשון הרמב"ם בסהמ"צ³⁸ משמע, שהענין של „יתבונן האדם במעשיו כו" (אינו רק הכשר מצוה בלבד, אלא) הוא מעשה המצוה של אהבה³⁹: הציווי על האדם, גברא, הוא החפצא – „שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו כו"⁴⁰, ולאחרי זה „תבוא האהבה בהכרח"⁴⁰ –

אי"ז ביאור מספיק, לכאורה, שמפני זה יכניס הרמב"ם בספרו משנה תורה (הלכות הלכות) את עניני ההתבוננות שעל ידם אפשר לעורר בעצמו את החפצא של „אהבת ה' ויראתו" – מקום דברים אלו הוא בספרי חקירה וכו"⁴¹; ההלכה היא – שצריך להיות התבוננות ב„מעשיו וברואיו הנפלאים" וכיו"ב, אבל הביאורים ב„מעשיו וברואיו הנפלאים" אינם שייכים לכאורה

בפרק השני מהלכות יסודי התורה מתחיל הרמב"ם ע"ד המצות של אהבת ה' ויראתו. וממשיך³²: „והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן³³ האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב כו' לידע השם הגדול כו' ויפחד כו'. ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם",

לאחרי זה הוא מאריך – במשך ג' פרקים – אודות „מעשיו וברואיו הנפלאים": פרק אחד³⁴ ע"ד המלאכים (שוהו חלק מ„מעשה מרכבה"³⁵), ובשני הפרקים שלאח"ז – ע"ד „מעשה בראשית"³⁶, לאחר מכן³⁷ הוא מסיים: בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים . . . מוסיף אהבה למקום כו' ויירא ויפחד כו'.

לכאורה אינו מובן: אין הכי נמי ש„הדרך לאהבתו ויראתו" היא „בשעה שיתבונן כו'", אבל הרי הרמב"ם הוא ספר של „הלכות הלכות"¹⁸ – א"כ איך מתאים ומתיישב בספר משנה תורה

(38) מ"ע ג. וראה לקמן הערה 50.
(39) ראה קנאת סופרים לסהמ"צ שם. וראה גם מאמר אדה"ז בשם הה"מ – נדפס בהתמים (ח"ד ע' מה [קפת, א]) ואגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג (ע' תכו). ד"ה להבין מצות אהבה נדפס בהוספות לסהמ"צ להצ"צ (ובהערות לשם ע' 408. בהוצאת תשנ"ג ושלחה"ז – ע' 420). ועוד.

(40) ל' הרמב"ם בסהמ"צ שם.
(41) ע"ד * שחולה צריך להתנהג כהוראת הרופא אבל אין ההוראות עצמן חלק דההלכה אף שמקצתן הובא ברמב"ם (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד הכ"א. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 35 ואילך ע"ד הרפואות שברמב"ם. ע"ש).

(* אלא שהוראות הרופא אינן חלק מתורה כלל, משא"כ כאן שהן תורה אבל לא חלק ההלכה שבתורה.

נאמרו לפני מ"ת) מכל מצות התורה שנכתרו עליהן ג' בריתות (שכולם לאחרי מ"ת).
(32) שם ה"ב.
(33) וממשיך כדלקמן: חכמתו כו' לידע – חב"ד (אלא שחכמתו – חכמת השם).
(34) פ"ב סה"ג-ה"ח (וראה לקמן בפנים סעיף ה בנוגע לסיום הפרק).
(35) שם הי"א.
(36) שם פ"ד הי"י.
(37) פ"ד הי"ב (לאחרי ביאור החילוק בין מעשה מרכבה ומעשה בראשית – שם הי"א).

הוספה בשורת הגאולה

זו.

„קהל גדול ישובו הנה“¹, לארצנו הקדושה, „ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“², – שלכן, גם לפני הגאולה יושבים בה בני לבטח, ללא פחד מזה „אומות העולם מתרעשים ומתבהלים“ בגלל ש„מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה“, כיון שהקב"ה „אומר להם (לישראל), בני, אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. . (וכופל הענין) אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם“³, „מלך המשיח. . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם“³.

(משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט תנש"א)

- 1) ירמ' לא, ז.
- 2) עקב יא, יב.
- 3) יל"ש ישעי' רמו תצט.

מד.

בזמננו זה, ווען מ'האלט סמוך גלייך פאַר דער גאולה האמיתית והשלימה. . כמדובר מערערע מאָל אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף נאָר זיין די גאולה בפועל.

* * *

מדובר כמ"פ די ראשי תיבות בדרך אפשר פון „מיד" – משה, ישראל

לקוטי

יתרו

שיחות

להלכה דמצות אהבה, ובמילא – לא לספר משנה תורה. ה. הביאור בזה: הענינים שהרמב"ם מבארם בג' פרקים אלו – (סיום) מעשה מרכבה ומעשה בראשית – אינם רק עניני התבוננות כדי שעל ידם יגיע אצ"כ לאהבת ה' ויראתו, אלא הם שייכים למצות ידיעת השם⁴², או יתירה מזו – הם חלק ממצוה זו,

כמבואר ב„פירוש“ על הרמב"ם⁴³: ונכלל תחת ידיעת שתי מצות אלו [לידע שיש שם אלוקה, שאין עמו א-ל אחר] ענין מעשה בראשית ומעשה מרכבה שמדיעתם יודעו הראיות על מציאות הבורא ושהוא לבדו ראשון וצור לכלל⁴⁴.

וכמו שמודגש ג"כ בלשון הרמב"ם עצמו [שהענינים שבג' הפרקים הם המשך להענינים שבידיעת השם שבפרק הראשון]: א) בפרק השני, לאחר האריכות ע"ד המלאכים, תוור הרמב"ם⁴⁵ לבאר בארוכה איך שהקב"ה „יודע עצמו. . יודע הכל. . מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא כו' הוא היודע כו'“. ב) בסוף הפרק⁴⁶ כותב: דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו כו' כל העיקרים שבשני פרקים אלו הוא הנקרא מעשה מרכבה – שני הפרקים ביחד מהווים ענין

42) אף שהוא דוחק קצת, כיון שבהלכות אלו מדבר רק במצוות אהבה, אבל ראה בפירוש להרמב"ם (הועתק בפנים).

43) ריש ה' יסודי התורה.

44) אלא שאח"כ מוסיף דמוה באים גם לאהבת

ה' ויראתו כו'.

45) פ"ב ה"ט"י.

46) ה"א.

אחד, מעשה מרכבה. ג) בסיום פרק ד'⁴⁷ כותב הרמב"ם, „ועניני ארבעה פרקים אלו. . הם שחכמים קוראין אותם פרדס" – כל ארבעת הפרקים מהווים יחדיו ענין אחד – פרדס. [ומה שהרמב"ם מקשר את ה„כללים גדולים" עם עניני (התבוננות המביאים לידי) אהבת ה' ויראתו⁴⁸, ולא עם המצות ידיעת השם (המבוארים בפרק שלפני זה), הוא מפני שהרמב"ם מסדר את עניני ידיעת השם בהתאם להמצוות אליהן הם שייכים⁴⁹. ומאחר שה„כללים גדולים" שייכים (גם) להמצוות של אהבת ה' ויראתו, לכן מסדרם הרמב"ם באופן שיהיו (לא רק המשך להפרק שלפני זה, כנ"ל, אלא גם) פרט ממצוות אהבת ה' ויראת ה'].

47) ה"ג.

48) שם פ"ב ה"א"ב.

49) להעיר ג"כ מקנאת סופרים הנ"ל הערה

39.

50) ויומתק עוד יותר ע"פ לשון הרמב"ם (פ"ב ה"ב) „הוא אוהב כו' ומתאוה כו' לידע השם הגדול. . כמו שאמרו חכמים (ספרי ואתחנן ו, ו) בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והי' העולם“, שמוה משמע*, שהענין ידיעת ה' הוא לא רק הדבר המביא לידי אהבה, כ"א גם (לאידך) – שהוא המבוקש והמטרה דאהבת ה'. ועייג"כ לשונו בהל' תשובה ספ"י (ושם ה"ג). ולהעיר מסהמ"צ מ"ע א: כשתאהב אותו. . כאשר הגיע לך מהשגת אמתתו (אוי) אתה קורא. . (גם) הסכלים. . לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו. – וראה גם לקו"ש חל"ה ע' 35 ואילך.

ויש לומר, כי להרמב"ם ענינה של מצות אהבה היא (לא רק המדה ורגש שבלב, כ"א) זה

(* אלא שבטהמ"צ שם משמע קצת דמ"ש בספרי „מתוך כך כו" קאי על ההתבוננות המביאה לידי אהבה.

ועפ"ז יש לומר, שמטעם זה מביא הרמב"ם בספרו את ה"כללים גדולים ממעשה רבון העולמים" - כי לשם קיום מצות ידיעת השם - היינו (כנ"ל סעיף ג) ידיעה (שכלית) בהאופן של מציאות השם ("שמציאותו הוא יותר . . שלם") - בהכרח לדעת (עכ"פ) גם את ה"כללים גדולים" הללו, מאחר אשר (כהובא לעיל) "מידיעתם יודעו הראיות על מציאות הבורא ושהוא לבדו ראשון וצור לכל".

ו. ע"פ הנ"ל - שענינים אלו של מעשה מרכבה ומעשה בראשית (שהרמב"ם מביאם בספרו) הם הכרח למצות ידיעת השם, או יתירה מזו - הם חלק ממנה - יש להסביר גם את ההלכה האחרונה - סיום ותותם משנה תורה⁵¹, וז"ל:

ובאותו הזמן . . לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד,

שנפשו קשורה באהבת ה' (לי הרמב"ם הלי תשובה פ"י ה"ג), וזה קשור עם דעת האדם. ונמצא, (שהמצוה דידיעת ה' היא לא רק סיבה המביאה לידי אהבת ה', כ"א שהיא גם חלק מתוכן מצות אהבה.

ועפ"ז יומתק לשון הרמב"ם הלי יסוה"ת פ"ד הי"ג: ועניני ארבעה פריקים אלו שבחמש מצות האלו הם שהכמים הראשונים קוראין אותו פרדס (וקאי על עניני ההתבוננות כו') - כי עניני ההתבוננות והידיעות בגדלות ה' כו', ה"ה חלק ממצות אהבה גופא**.

(51 סוף הלי מלכים.

וצריך להבין:

(א) מה הם שני הענינים - "יודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם"? הרי מזה שהרמב"ם מקדים, "לא יהי עסק כו' אלא לדעת את ה' בלבד" מוכרח שגם ה"דברים הסתומים" קשורים עם "לדעת את ה'". וא"כ במה מתבטא החילוק בין "דברים הסתומים" ו"דעת בוראם"?

(ב) מהמשך לשון הרמב"ם משמע שההגבלה "כפי כח האדם" מתייחסת דוקא ל"וישיגו דעת בוראם" אבל לא ל"ויודעים דברים הסתומים". וטעמא בעי.

(ג) מה נוגע (מוסיף) לכאן סיום הכתוב "כמים לים מכסים"? מהתיבות "מלאה הארץ דעה את ה'" כבר יודעים ש"לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד".

יתר על כן: גם בהלכות תשובה⁵⁴ מתאר הרמב"ם את ימות המשיח, והוא כותב "שבאותן הימים תרבה הדעה והתכמה והאמת שנאמר⁵⁵ כי מלאה הארץ דעה את ה'" - ואינו מביא את סיום הכתוב, "כמים לים מכסים".

(52 וממשיך "ויודעים כו' וישיגו" - חב"ד (שכאדם). ראה לעיל הערה 33.

(53 ישע"י יא, ט.

(54 פ"ט ה"ב (שהרמב"ם מציינו בהלי מלכים שם סה"ד).

שבט, "בך יברך ישראל" - שבזכות ובשכר נשים צדקניות, יגאלו כבר כל בני" בגאולה האמיתית והשלימה,

והקיצו ורננו שוכני עפר⁷, ובתוכם - כ"ק מו"ח אדמו"ר ובתו הנפטרת, עם כל הצדיקים וצדקניות וכל הנשמות בכלל, וביחד עם כל בני" שנמצאים עכשיו נשמות בגופים - לאריכות ימים ושנים טובות, נשמה בריאה בגוף בריא - עוברים, בלי שום הפסק כלל, לחיים נצחיים, בגאולה האמיתית והשלימה

(122 באור ליום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט, חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאן: "קובץ כ"ב שבט", פרוסת "לעקאה", שטר של חמש דולר (לתתו (או חילופו) לצדקה). ואולי הוא גם כנגד הג' קיום דתורה (הקובץ), עבודה ("לחמי לאשי", ודוגמתו - לעקאה), וגמ"ח (צדקה). ובמספר של חמש - ר"ת של שם הנפטרת. המו"ל.

Reprinted with permission of:
"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,
a Project of:
Enlightenment For The Blind, Inc.
602 North Orange Drive.
Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>
e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

המשפחה, ונרות שבת קודש ויו"ט, כולל - ההשתדלות שגם ילדות קטנות (משהגיעו לידי הבנה) ידליקו הנרות (לפני האם, בכדי שהאם תוכל לסייע להן כו').

וכמו"כ גם - להשפיע על עוד נשי ובנות ישראל שאף הן יקיימו ויתזקו את המצוות האמורות.

ובכללות - מוטלת עליהן חלק עיקרי באחריות וזכות דעשיית דירה לו יתברך בתחוננים, דירה נאה עם כלים נאים - ,ועשו¹¹⁷ לי מקדש ושכנתי בתוכם¹¹⁸, בתוך כל אחד ואחת מישראל¹¹⁹, החל בעצמן ובבתיהן שלהן, לעשותם משכן ומקדש לה', בית תורה תפלה וגמילות חסדים (כמדובר כמ"פ¹²⁰), ע"י התנהגותן האישית - וכך גם לחנך את ילדיהן ובני הבית - כראוי ל"משכן" ומקדש לה', ובפרט משכן ומקדש נאה,

כולל - עי"ז שמכניסים בבית, ובכל חדר בבית - ענינים של תורה, תפלה וגמילות חסדים, וכמו"כ לוודא שלכל

(117) תרומה כה, ה.

(118) כידוע שגם הנשים השתתפו בנדבת המשכן. ואדרבה - "הן היו שם בראשונה והאנשים נטפלו להן" (ויקהל לה, כב וברמב"ן עה"פ). וראה בארוכה, קובץ כ"ב שבט" ע' 7 ואילך (לקו"ד ח"ג תקע"א, ב ואילך).

(119) אלשיך עה"פ קרוב לטופו (ד"ה עוד יתכן). ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. של"ה (סט, א. רא, א. שנה, ב. שנו, ב. ובכ"מ). וראה לקו"ש חל"ו ע' 128 ואילך.

(120) ראה סה"ש תשמ"ז - שיחות ש"פ תרומה תשמ"ו. מכתבי "בין יו"ד וט"ו בשבט ה'תשמ"ו" (לקו"ש חכ"ו ע' 414 ואילך. שם ע' 420. ובתרגום ללה"ק: חל"א ע' 237 ואילך. שם ע' 242). ובכ"מ.

ילד בבית יהי' ברשותו הפרטית: חומש (וספרי תורה אחרים), סידור, קופת-צדקה, ומה טוב - גם תניא קטן פרטי. ובכללות - לקבל החלטות טובות להוסיף ולחזק את שטח החינוך של בני ובנות ישראל, החל מקטני קטנים (כנ"ל),

ועוד וגם זה עיקר - בפרט בדורנו זה, ובמיוחד - אצל השלוחות תחינה - להשפיע על נשים ובנות נוספות, בכל עניני תורה ומצוות ויהדות, הפצת התורה והיהדות, בכל שלשת הקוים של תורה עבודה וגמילות חסדים, והפצת המעיינות חוצה.

ובפרט כשישנו הכח מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ומבית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים שלו (שבו אנו נמצאים כעת), ששם הוא עסק (בעשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין) בתורה עבודה וגמילות חסדים, ובהדגשה - בכל שלשת הענינים, ובהפצת המעיינות חוצה, וזה נמשך אח"כ ע"י כל אחד ואחת, ובאופן דמעלין בקודש, גם לאחרי זה, והולך ומוסיף ואורי¹²¹;

כולל ועיקר - בזמננו זה, הרגעים האחרונים לפני הגאולה - לעורר בעצמן ובכל נשי ובנות ישראל אודות גודל הזכות דנשי ובנות ישראל להבאת הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שתבוא "בשכר נשים צדקניות שיש בדור", כנ"ל.

ית. ויהי רצון - והוא העיקר מכל העיקרים - שכן תהי' לנו בפועל, ותיכף ומיד ממש, ובפרט בבואנו מכ"ב

(121) ראה הערה הבאה.

ז. ע"פ המבואר לעיל - שכדי לקיים את מצות ידיעת השם בהכרח לדעת את הענינים של מעשה מרכבה ומעשה בראשית - יש לומר⁵⁵, ששני לשונות הנ"ל הם בהתאם לשני ענינים אלו, מעשה מרכבה ומעשה בראשית:

"דברים הסתומים" (בלי הביאור וההוספה שהמדובר הוא ע"ד הבורא) - הם הענינים של "מעשה בראשית". דאע"פ שהם דברים "שהן מחוברים מגולם וצורה"⁵⁶ - אבל הם "דברים עמוקים"⁵⁷: הם החלק של הבריאה שאין רואים את תוכנם ואת החשיבות שלהם בעיני בשר, אלא הם ענינים נסתרים, "דברים עמוקים", שיש צורך ב"דעת רחבה להשיג פירוש וביאור כל הדברים על בוריין"⁵⁸, ולכן קורא אותם הרמב"ם "דברים הסתומים".

אבל לאידך, מאחר שזהו "מעשה בראשית" - אפשר שתהיה בזה הבנה. ולאחרי זה יהי' ענין יותר נעלה - "וישיגו דעת בוראם" - הענינים של מעשה מרכבה. שאפילו מלאכים⁵⁹, מאחר שהם "צורה בלא גולם כלל"⁶⁰, אין האדם שהוא מחובר "מגולם וצורה"⁶¹ יכול להשיגם בהשגה

(55) ראה ב"הדרן" הנ"ל (הערה 5) סכ"ט ובהערות שם באופן אחר. ואכ"מ.

(56) ל' הרמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ב ה"ג - בנוגע לגלגלים כו', שהם חלק ממעשה בראשית (משא"כ מלאכים ששייכים למעשה מרכבה).

(57) ל' הרמב"ם שם פ"ד ה"י.

(58) רמב"ם שם ה"א.

(59) ראה לקמן הערה 65.

(60) רמב"ם שם פ"ב סה"ג.

(61) רמב"ם שם ה"ג. וראה לקמן בפנים (והערה 63).

אמיתית⁶²; ועאכו"כ בנוגע ל"דעת בוראם", הרי בודאי (כמו שהרמב"ם⁶³ מבאר) שאינו שייך ש"אדם החי שהוא מחובר מגוף ונפש" ישיג את "אמתת המצאו כאשר היא".

ולכך מוכרח הרמב"ם להוסיף "וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם".

ה. עפ"ז יובן ג"כ מה שהרמב"ם מביא את סיום הכתוב "כמים לים מכסים" - ובהקדים:

החילוק בין מעשה מרכבה למעשה בראשית הוא (כמ"ש הרמב"ם⁶⁴), שהענינים דמעשה בראשית, אינם כענין עומק עניני מעשה המרכבה [שמטעם זה היא החלכה (נפק"מ לדינא) בנוגע להאופן בו "דורשים" במעשה מרכבה או במעשה בראשית, כמבואר ברמב"ם⁶⁵].

שחילוק זה אינו רק ב"כמות" ההשגה - שעניני מעשה מרכבה הם יותר עמוקים מעניני מעשה בראשית - אלא שזוהי "איכות" אחרת של השגה ואופן אחר בה:

מעשה בראשית, מאחר שהם דברים שבבריאה עצמה, אפשר להבינם באופן חיובי ("השגת החיוב"); משא"כ מעשה מרכבה - ענינים הקשורים עם גדרי הבורא⁶⁶ ("וישיגו דעת בוראם"), אינו

(62) ראה רמב"ם שם ה"ד: ומהו זה כו' הכל במראה הנבואה ודרך חידה.

(63) שם פ"א ה"י. וראה ג"כ רמב"ם שם ה"ט. שם פ"ב ה"ה וה"י. הלי' תשובה פ"ח סה"ב. ובארוכה - פיה"מ בהקדמה לפ' חלק ד"ה ועתה אחל.

(64) הלי' יסוה"ת פ"ד ה"י.

(65) ראה פיה"מ להרמב"ם חגיגה (פ"ב מ"א) ובפתיחתו למו"נ, שמעשה בראשית הוא חכמת

משא"כ כשמדבר ע"ד מעשה בראשית, הוא כותב⁶⁶: "כל הדברים האלו שדברנו בענין זה כמר מדלי הם".

ועפ"י הנ"ל מובן בפשטות: עניני מעשה בראשית הם בהגבלה, כי הם ענינים שבבריאה. ולכן - אע"פ שהרמב"ם כותב רק כללים וראשי פרקים כו', שלכן הם רק "כמר" (טיפה)⁶⁹ - אבל זהו כהערך של טפה לגבי דלי, שכמות המים הנכנסת לדלי היא בצמצום גדול, בהגבלה גדולה;

משא"כ במעשה המרכבה כותב הרמב"ם, "כטיפה מן היס", כי "ים" מורה על ענין של בלי גבול, עד שבהלכה⁷⁰ ה"ים" הוא (נקרא) "מים שאין להם סוף"

ואף שגם מי הים יש להם גבול (עד כמ"ש בגמרא⁷¹ "יודעין לשער כמה טיפות יש בים") - מ"מ, מזה גופא שאומרים על ים "מים שאין להם סוף" מוכח שהריבוי הגדול ביותר של מי הים הוא עד כדי כך שאפשר לומר ע"ז ע"פ תורה "אין סוף" (בשם המושאל עכ"פ)⁷².

69 ויש לומר, שהטעם שנקט הרמב"ם הלשון "כמר (מדלי)" הוא [לא רק משום שכ"ה לישנא דקרא (ישע"י מ, טו) כ"א גם] בכדי לרמוז על התוכן ד"מר" - לשון מרירות, שע"י שאדם מתבונן בדברים האלו. ויירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו. וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בושא וכלימה ריק וחסר. ול' הרמב"ם שם פ"ד הי"ב. וראה גם שם פ"ב ס"ז.

70 יבמות קכ"א, א. וש"נ. רמב"ם הל' גירושין פ"ג הט"ז.

71 הוריות י, סע"א.

72 ולהעיר מאוה"ת בראשית (כרך ו) תתרט, א בדיוק הלשון "לשער כמה טיפות יש בים" - שהוא, ע"ד שיער עצמו בכח שאינו גבול כ"א מקור עכ"פ לגבול".

שייך שתהיה בזה השגה בדרך חיוב, אלא רק בדרך השלילה ("ידיעת השלילה") בלבד.

וכמו שהרמב"ם מבאר בארוכה בספרו מורה הנבוכים⁶⁶, שעל הקב"ה אין שייך לומר תוארים חיוביים, אלא רק תוארים שליליים בלבד

[לדוגמא: זה שנאמר על הקב"ה שהוא "חכם", הכוונה בזה היא רק ששוללים ממנו כל מה שהוא היפך החכמה. ועד"ז בשאר התוארים].

ולכן אין אפשרות להבין את הקב"ה בהשגה "חיובית", אלא רק באופן של השגת השלילה בלבד.

ואף שגם ידיעת השלילה היא ידיעה, עד אשר, כביאור הרמב"ם⁶⁷, ע"י ריבוי השלילות, תקרב אל ההשגה ותהי יותר קרוב אליו⁶⁸; "יקרבוך תוארי השלילה לידיעת השם יתברך והשגתו"

- מ"מ⁶⁸, אפילו באופן הכי נעלה של השגת השלילה, אין זו השגה במהות הבורא - "אמתת המצאו" נשארת בעולם ולמעלה מהשגה.

ט. בזה יובן שינוי לשון הרמב"ם בנוגע למעשה מרכבה ומעשה בראשית:

בנוגע למעשה מרכבה כתב הרמב"ם⁶⁹: "דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו כמו טיפה מן הים הם ממה שצריך לבאר בענין זה";

הטבע ומעשה מרכבה הוא חכמת האלקות (ומה שנכלל בזה גם אודות מלאכים - מובן ע"פ מ"ש במו"נ ח"ג פמ"ה).

66 ח"א פנ"ח ואילך.

67 שם פנ"ט, הובא בלקו"ת פקודי ו, ג.

68 ראה מו"נ שם.

בשכר נשים צדקניות בישראל¹¹⁶, כנ"ל. ועפ"ז יש לומר, שההוספה דכ"ב שבט (אחד עשר בכפליים) כוללת, שנוסף לכך שנעשה יחוד דעשר ואחד עשר (יום עשירי בחודש אחד עשר, עד יום אחד עשר בחודש אחד עשר) - דירה בתחתונים בכלל - נפעל ע"י האחד עשר השני, שהדירה נעשית "דירה נאה", שמרחיבה דעתו של אדם העליון. ויש לומר שע"ז (שעושים "דירה נאה" שמרחיבה דעתו של אדם) מודגש עוד יותר ההתאחדות ד"עשר" ו"אחד עשר", כי נוסף לכך שזו "דירה (הבטלה וטפלה) לו יתברך", הרי הדירה בתחתונים מוסיפה ומחדשת התרחבות חדשה אפילו לגבי למעלה כביכול.

יז. מזה ישנו הלימוד לנשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד - להשלחות תחינה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - שהתאספו יחדיו מכל קצוי תבל בה"כינוס השלחות העולמי":

נוסף לכך שלכל בני" יש שליחות מהקב"ה לעשות דירה לו יתברך בתחתונים (כמדובר כמ"פ בארוכה), יש לנשי ובנות ישראל שליחות מיוחדת לעשות שתהי' "דירה נאה" עם "כלים נאים",

החל ע"י קיום וחיזוק ג' מצות הנ"ל שניתנו להן במיוחד בדירה הפרטית שלהן, כשרות האכילה ושתי', טהרת

116 ולהעיר מהשייכות דריח לענין הגאולה - כמובן ממאח"ל (ויק"ר ושהש"ר שם), מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו צדיקים אלא לגאולתן של ישראל". וראה המשך דברי המדרש שם: "מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים כך ישראל מתוקנת לגאולת מחר" (יום שכולו שבת וכולו טוב).

בתחתונים בכלל (שהיא בטילה "לו יתברך"), נעשית "דירה נאה" (כפי שזה גם בפשטות הענין, שהריח נאה של "מושקא" פועל שבכל הבית יהי' ריח ורוח נאה), נוי כזה אשר משיב את הנפש והנשמה נהנית ממנו, וזה מרחיב דעתו של אדם - ה"ז מחדיר (ובפרט ביתד עם גרות שבת קודש ויו"ט) אור חדש וחיות חדשה בכל בני הבית ובכל הדירה כולה, עד - בכל העולם כולו ובכל סדר ההשתלשלות,

כולל ומתחיל - מהנאה ותענוג אצל בעל הדירה האמיתי, הקב"ה (ש"נתאוה" שתהי' עבורו דירה בתחתונים)¹¹⁷,

עד - השלימות של "אורו"¹¹⁸ של משיח"ו, ו"רוחו"¹¹⁹ של מלך המשיח¹¹⁵, בגאולה האמיתית והשלימה, שתבוא

112 ויש לומר, שע"י עשיית הדירה בתחתונים מתוך תענוג והנאה (ענין הריח), ניתוסף במילוי ה"נתאוה" . דירה בתחתונים - כי ע"ז נעשה בתחתונים (מצד ענינם הם) מעין "כלי" ו"דירה" לגילוי התענוג (נתאוה) שלמעלה.

113 זהר ח"ג לד, ב. נתבאר בלקוטי לוי"צ לח"ג ע' ריט ואילך.

114 ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א. וראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 131.

115 ולהעיר ש"משיח" הוא הר"ת של שם הנפטרות בצירוף יו"ד (ר"ת שני שמותיו של אבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר. ויום ההילולא שלו הוא ביו"ד שבט, וגם תוכן עבודתו הי' בענין העשירי, כנ"ל ס"ז).

ויש לקשר זה עם המדובר כמ"פ (לקו"ש חכ"ט ע' 358 ואילך. ועוד) ש"שליח" (הגימטריא של "חמש" בצירוף יו"ד (כחות הנפש) הוא בגימטריא, "משיח" - ע"פ המבואר לעיל (ס"ט), ש"חי' מושקא" מורה על המשכת וגילוי המקיף דתידה (שמשית הוא יחידה הכללית רמ"ז לח"ב מ, ב. ולוח"ג רס, ב. ועוד) בעשר כחות הנפש.

בגלוי במצות הדלקת נרות שבת קודש ויו"ט:

עיי"ז שאשה וכת מבנ"י מדליקות נר קדוש לכבוד שבת ויו"ט עם ברכה - היא מחדירה בבית אור של קדושה, חום ויופי (נאה), שמאיר ומייפה את כל הבית, וכל בני הבית - גם את הבעל והבנים - עם "נר מצוה ותורה אור"¹⁰⁴, כל עניני תורה ומצוות¹⁰⁵,

[מתחיל מכך שע"י הדלקת נרות שבת היא מכניסה את יום השבת קודש לכל בני הבית (ורק לאחמ"כ באה תפלת ערבית והקידוש של הבעל)].

והחידוש בנר שבת ויו"ט הוא - שזה פועל שיהי' "דירה נאה" באופן גלוי לעיני בשר - כאו"א יכול לראות איך שהדירה נעשית מוארת עם האור המאיר של הנרות.

ויש לומר, שזהו אחד מהטעמים מדוע רמ"ח מצוות עשה (רמ"ח אברין דמלכא¹⁰⁶) עם ב' הידים (שתי הקוים הכלליים של אהבה ויראה, שמחדירים שלימות בקיום המצוות¹⁰⁷) הם בגימטריא "נר"¹⁰⁸ - כי בהדלקת נר

(104) שם ו, כג.

(105) ראה שבת כג, ב: "הרגיל בנר הווין לי בנים תלמידי חכמים", ובפרש"י, דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, עיי"ז נר מצוה דשבת . . בא אור דתורה". וראה גם חז"ל בסו, א.

(106) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). הובא בתניא פ"ד. רפכ"ג. ויוד.

(107) היינו, כפי שאהבה ויראה הם ענינים כלליים הפועלים על כל (רמ"ח) אברים הגשמיים ועל כל מציאות האדם - עיי"ז התפשטות הלב (אהבה) או כיוון הלב (יראה). ונוסף לזה, אהבה ויראה הן ב' מצוות פרטיות מרמ"ח מ"ע, מצד ענינה הפרטי של כל א' מהן.

(108) זהר שם, ב. וראה לקו"ת בהעלותך לג, ג. שלח מד, ד. ובכ"מ.

מתבטאת בגלוי השלימות דקיום כל המצוות, לעשות להקב"ה "דירה נאה" בתחתונים.

טז. ולהוסיף שזה מרומז גם בשם הנפטרת - "חי' מושקא", שמורה על חיות וריח בשמים (כנ"ל ס"ט):

בכדי שתהי' "דירה נאה" צ"ל בדירה חיות, שתהי' דירה חי' ("א לעבעדיקע שטוב") (שחיות היא בהוספה לעצם מציאות הדבר). ויתירה מזו - שיורגש שם ריח בשמים - ריח טוב ונאה¹⁰⁹, הן ברוחניות והן בגשמיות, שמוסיף יותר נוי בדירה (ע"ז ההוספה שבאה ע"י אור הנרות¹¹⁰). [ובהדגשה יתירה ביום השבת¹¹¹, שענינו הוא עונג].

ועד"ז גם ברוחניות הענינים - ש"דירה נאה" תלוי בכך שתהי' הן העבודה ד"חי" - חיות פנימי וכחות פנימיים, והן העבודה ד"מושקא" - כחות המקיפים, עד יחידה שבנפש, הענין דתענוג (נאה).

שזה פועל, שנוסף להיותה דירה

(109) ראה ראב"ע ורמב"ן עה"פ תשא ל, כג. וראה מו"נ ח"ג פמ"ה. תורת העולה (להרמ"א) ח"ב פל"ה.

(110) ולהעיר שבשמן המשחה (שמן זית תשא שם, כד) הי' גם מור (שם, כג), שזהו"ע ד"מושקא" (כנ"ל הערה 60), והרי יודע שהיו מהדרים (בדורות שעברו) להדליק נרות שבת בשמן זית.

(111) ולהעיר שמשלימים המאה ברכות בשבת (ויו"ט) עיי"ז ריח הבשמים (מנחות מג, סע"ב. טושו"ע או"ח רסר"צ. שו"ע אדה"ז שם. ושם רסמ"ו). ואמרו חז"ל (ויק"ר פכ"ג, ו. שהש"ד פ"ב, ב [1]) "מה שושנה זו שאינה אלא לריח, כדלעיל שם] מתוקנת לשבתות וימים טובים כו", "להתענג ולברך על הריח ולהשלים ק' ברכות" (פי' מהר"ו לויק"ר שם).

יו"ד. ועוד יש לומר: מקרא מלא דיבר הכתוב⁷⁴, "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא" - שלעולם אין הים מלא. ועפ"ז י"ל, שזה שאומרים על מי הים "מים שאין להם סוף" זהו מפני ש(מאחר שהים אינו מלא - יכולים ליכנס בו ו) בכח יש בו מים בלי גבול: מי הים בפועל הם בגבול ויודעין לשער כמה טיפות יש בהם, אבל בכח - אין הים מלא מכל הטיפות הללו - זהו מקום של מים שאין להם סוף.

ומאחר שהענינים של מעשה מרכבה הם למעלה מהגבלות הבריאה וגדריה - הרי הם כענין של ה"ים", (מים) שאין להם סוף.

ועפ"ז מובן גם מה שהרמב"ם מוסיף בסוף ספרו את סיום הכתוב "כמים לים מכסים": בזה הוא מרמז, שאע"פ שבאותן הימים "ישיגו דעת בוראם כפי כח האדם" - אבל מכיון ש"דעת בוראם", זהו תמיד (גם) למעלה מהנברא, "כמים לים מכסים" (והשגתו היא רק בידיעת השלילה, כנ"ל).

יא. מכל הנ"ל ישנה גם הוראה בנוגע ללימוד הענינים דמעשה מרכבה ומעשה בראשית:

כתב הרמב"ם בהקדמת ספרו (ב"מנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם), שבספר המדע כלל את "כל המצות שהם עיקר דת משה רבינו ע"ה וצריך אדם לידע אותם תחילת הכל". שמוזה מובן בנוגע לספר המדע גופא, שהענינים שהרמב"ם סידרם בריש ספר המדע וקראם בשם "הלכות יסודי התורה" - צריך ללמוד אותם עוד

לפני הלימוד של הענינים האחרים שבספר המדע (ועל אחת כו"כ - הענינים שבי"ג ספרי היד שלאחרי זה).

ובהלכות יסודי התורה גופא - צריך לדעת לכל לראש את "יסוד היסודות ועמוד החכמות". ומאחר שכל "עניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצות האלו . . שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס"⁷⁴ מוכרחים כדי לקיים את "יסוד היסודות כו' לידע שיש שם מצוי ראשון כו'" (כנ"ל בארוכה) - נמצא, שנוסף להחזיב ללמוד ענינים אלו בכלל, צריך להקדים את הלימוד של הענינים הללו לפני הלימוד של שאר עניני התורה⁷⁵.

יב. לכאורה עפ"ז צ"ע דברי הרמב"ם בזה⁷⁴: "ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כרסו לחם ובשר . . לידע האסור והמותר כו'", שהענינים של פרדס (שבארבעה פרקים אלו) צריך ללמוד רק לאחרי שידוע כבר כו"כ (לחם ובשר של) הלכות התורה.

ויתירה מזה: כתב הרמב"ם בהקדמת ספרו⁷⁶: "אדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואח"כ קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". היינו שלאחר לימוד תורה שבכתב אין לומדים שאר ספרים של תורה שבעל פה (ופשיטא שלא "הוויות דאביי ורבא"⁷⁷, או מילא כרסו לחם ובשר) -

(74) לי הרמב"ם פ"ד הי"ג.

(75) ראה ג"כ אגרת תחיית המתים שלו ספ"א ורפ"ב. וראה ראש אמנה פי"ט. לקו"ש חכ"ו ע' 34.

(76) בסופה.

(77) לי חז"ל סוכה כח, א - הובא ברמב"ם הלי יסוה"ת שם.

(73) קהלת א, ז.

אלא הדבר הראשון שהרמב"ם מלמדו הוא - מעשה מרכבה ומעשה בראשית! זאת ועוד: ד' פרקים אלו סידר הרמב"ם בספרו שעליו הוא כותב בהקדמתו⁷⁶ שהוא "לקטן ולגדול", ופשיטא שקטן לא מילא כריסו לחם ובשר.

יג. והביאור בזה⁷⁸ - שהרמב"ם מתרץ כ"ז בדיוק לשונו "אין ראוי לטייל בפרדס" (הוא משנה מלשון חז"ל⁷⁹ שהוא מביא כאן גופא, נכנסו לפרדס): "לטייל" אין מובנו כלל להיכנס, אלא ההעכבה בפרדס באריכות ובאופן של טיול, ותננוג⁸⁰ - לעסוק בעניני אלו בהתבוננות עמוקה ורחבה⁸¹ עד שהוא מתענג על ענינים אלה⁸², ואופן לימוד זה בפרדס צריך להיות רק לאחר "שנתמלא כריסו לחם ובשר"; וגם - כפסק הרמב"ם⁸³, "צוו החכמים הראשונים שאין דורשים בדברים האלו ברבים"⁸⁴.

78 ראה ג"כ "הדרן" הנ"ל (הערה 5) סעיף א והערה 6 שם.

79 חגיגה יד, ב (בגמ' לפנינו: בפרדס. ובע"י, רש"י ותוס': לפרדס. וכ"ה בכ"י שבדק"ס).

80 ראה כתובות סב, א. ובמרו"ל הובאו בערוך, "טייל". - ולהעיר מסנה' (קב, א): נטייל בג"ע (ובריבוי מקומות בוהר עד"ז).

81 (ובחגיגה שם, נכנסו" ואח"כ זה הציץ וכו'). - ועייג"כ מו"ב ח"א פל"ב ואילך.

82 ראה הגהות מיימוניות על אתר.

83 שם פ"ד ה"י"א. פ"ב ה"ב.

84 וראה פתיחת הרמב"ם למו"נ, שמתעם זה

ועל ידי עסק זה עתה בעניני ידיעת השם, זוכים בקרוב ל"ימות המשיח" שאז (בלשון הרמב"ם, כנ"ל) "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. . כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(שארן לדרוש במעשה מרכבה ומעשה בראשית ברבים) כותב (במו"נ) רק ראשי פרקים וג"ז באופן של רמז כו'. ע"ש.

באשה - "אשה נאה"⁹⁶, "כלה נאה וחסודה"⁹⁷. עד ש"אין האשה אלא ליופי"⁹⁸ - יופי ברוחניות שמוזה נשתלשל ביופי בגשמיות⁹⁹.

ויש לומר שזה נשתלשל מזה שכך הוא גם בעבודה דעשיית "דירה בתחתונים", אשר בנשי ובנות ישראל תלוי חלק עיקרי מהעבודה דעשיית דירה שתהי' "דירה נאה" עם "כלים נאים".

וכמודגש במיוחד בשלשת המצוות העיקריות שעליהן נשען כל בית ישראל - הדלקת נרות שבת קודש ויום טוב, כשרות האכילה ושתי' וטהרת המשפחה (ר"ת "החן"¹⁰⁰, חן ויופי ונוי), שמצוות אלו פועלות שיהי' (נוסף לדירה לו יתברך בתחתונים בכלל) - "דירה נאה" ו"כלים נאים", חדורים ביופי (רוחני וגשמי) של כשרות, טהרה וקדושה¹⁰¹.

96 ועפ"ז תומתק השייכות (בברכות שם) ד"אשה נאה", "דירה נאה וכלים נאים" (השלשה ענינים שמרחיבין דעתו של אדם). כי ע"י "אשה (שענינה) נאה" נעשים גם "דירה נאה וכלים נאים".

97 כתובות יז, רע"א.

98 תענית לא, א.

99 ראה יהל אור ע' תקלה. ביאורו (להצ"צ) ע' תרא ואילך. ועוד.

100 מגלה עמוקות עה"ת פ' שלח (ד"ה ג' מצוות - יז, ד).

101 כמבואר בספרים שע"י כשרות האכו"ש נעשה שינוי במהות וטבע האדם האוכל ושותה מאכלות ומשקאות אלו, מכיון שנעשים דם ובשר כבשרו (ראה רמב"ן (הובא בבחי' שמיני יא, יג. פ' ראה יד, ג. ועוד).

ועאכו"כ שכן הוא בנוגע לטהרת המשפחה, שבוה תלוי' הטהרה והנוי בחיי המשפחה מתוך בריאות בגשמיות וברוחניות, כידוע ומבואר בכ"מ (ראה לקו"ש ח"ג ע' 259. וש"ו). וכן

כנראה - לדוגמא - בהמנהג טוב של אמהות יהודיות לנגן לילדיהם הקטנים עוד בהיותם מוטלים בעריסה - שהתורה היא הדבר הכי טוב, הכי מתוק, הכי יפה וכו'. שזה משפיע בילד - גם לאחר שמתגבר ("גם כי יזקין לא יסור ממנו"¹⁰²) - אהבה פנימית ויוקר כלפי כל הענינים תורה ומצות.

טו. הענין של החדרת יופי ("נאה") בהדירה ובכל עניני יהדות - רואים

בנוגע להדלקת נרות שבת קודש ויו"ט, שממשיכה בהדירה ובכל בני הבית אור וקדושה של "נר מצוה ותורה אור" (כדלקמן בפנים).

102 ראה של"ה שער האותיות (מ"ד, א). הובא בקונטרס "חנוך לנער" ס"ע 34 ואילך. וראה סה"ש תשי"ב ח"ב ע' 455 ואילך (ע"ד חיוב נשי ישראל בחינוך ובלמוד התורה).

103 משלי כב, ו.

כ"ב שבט

ג' תקופות בדורו של נשיא דורנו – ג' דרגות בעבודה דדירה בתחתונים

א. כ"ב בחודש קשור עם ברכה, כמרומו במספר כ"ב – אותיות „בך“, שרומז על „בך יברך ישראל“, ז.א. שזהו יום שממנו, על-ידו ואתו מתברכים בני ישראל בכל עניניהם.

תירה מזו: (היום של) „בך“ בעצמו מבורך הוא, כמובן מפשטות הפירוש (הכתוב) ב„בך יברך ישראל“, ש„בברכתם“ (של אפרים ומנשה) מתברכים כל בני, ועדו בנדו"ה, שיום זה („בך“) גופא הוא מבורך, ועי"ז „יברך ישראל“, כל בני ישראל. „בך“ היא ברכה כזו שממנה באים ברכות נוספות, עוד ברכה ועוד ברכה, עד אין קץ ו„עד סוף כל העולם“ (כולל – הסוף של (עולם מלשון) העולם והסתרה).

ב. וכמו"כ מובן בנוגע ליום היארצייט דכ"ב שבט, שזהו יום ברכה, שממנו מתברכים כל בני – „בך יברך ישראל“:

אצל בני ישראל, יארצייט קשור עם עלי'. כפי שמודגש בהמנהג דאמירת קדיש ביום היארצייט, בגלל עלי' חדשה ועלי' שלא בערך שניתוסף אז בהנשמה⁴.

(1) ויחי מח, כ.

(2) לשון חז"ל – כתובות רפ"ט. ונחיים לו, ב. ועוד.

(3) ראה לקו"ת שלה לו, ד. ובכ"מ.

(4) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 329 ואילך. וש"נ.

וראה גם ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 176 ואילך.

(5) תניא רפ"ב.
(6) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"ג ע' קמג ואילך), שעי' התפלה לעילוי נשמת כו', הנה בזה גורמים נחת רוח לנשמות העולות, ואשר בגלל זאת הנה נשמות כו' מעוררים רחמים בעד יוצאי חלציהם כו' להיות נמשך להם שפע ברכה בגשמיות וברוחניות. וראה שיחת ש"פ שמות תשמ"ט ס"ז; ש"פ יתרו, כ"ב שבט תשמ"ט ס"א (ס' השיחות ח"א ע' 182; ע' 235).

(7) ישעי' כו, יט.

(8) ראה בארוכה מכתב כ"ה אלול תש"ג (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 864 ואילך). וש"נ.

משיחות ש"פ יתרו, כ"ב שבט, וליל ויום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט תשנ"ב. נדפס בסה"ש תשנ"ב ח"ב.

ויש לומר, שמב' ענינים אלו נובעים שתי נקודות שצ"ל באדם העובד ובאופן העבודה דעשיית דירה בתחתונים:

מצד הענין הראשון (החידוש לגבי הבריאה) – מתבטאת עיקר העבודה בהפיכת הדברים הגשמיים בתחתונים (בענין הסתר אורו ית"י⁹⁴) שיהיו כלים מוכשרים לגילוי אלקות (ע"י עשיית תפילין מקלף גשמי, ציצית מצמר גשמי וכו'), ובכללות – „דירה לו יתברך“, מקום מוכשר לגילוי אלקות והשראת השכינה, עד – לעצמותו ית'.
[וע"ד הענין הראשון הנ"ל בדירה בפשטות, שהדירה בטלה לגמרי לבעל הדירה שגר בדירה].

מצד הענין השני (החידוש למעלה) – ניתוסף שהעבודה צ"ל לבנות „דירה נאה“ ו„כלים נאים“, אשר מרחיבין דעתו של אדם, כנ"ל.

[וע"ד הענין השני בדירה: נוסף לכך שכל עניני הדירה בטלים לבעל הדירה, הרי הדירה נאה וכלים נאים מרחיבין דעתו של אדם].

יד. ע"פ הנ"ל יובן השייכות דהנ"ל עם נשי ובנות ישראל:

רואים בפועל בדירה בפשטות, שעיקר הנוי ויופי הדירה והכלים – הן בגשמיות והן ברוחניות – תלוי באשה, „עקרת הבית“⁹⁵. וכידוע שהענין של נאה (והכח לעשות נאה) ישנו במיוחד

(90) המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ד). ע' תקט. סה"מ תש"ב ע' 32. ועוד.

(91) ראה ע"ח שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף א. אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתם.

(92) ש"ש ה, טו. במדב"ר רפ"י.

(93) ראה לקו"ש ח"ו ע' 21 ואילך. ועוד.

(94) תניא פל"ו (מה, ב).

(95) ראה בר"פ ע"א, ב. וח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' תתעא. ע' תתנח ואילך. וראה „קובץ כ"ב שבט" ע' 21 ואילך (לקו"ש חכ"ו ע' 369 ואילך).

שייכות עם הנשמה - כמ"ש פי' „בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", ומובן, שכאשר „ומחה . . דמעה" נעשה ע"י הקב"ה עצמו („ומחה ה' אלקים דמעה"), ה"ז לא רק מבטל את הדמעה שהיתה לפני זה (כפשטות ענין המחיה), אלא שע"ז נפעלת הוספה בעלי, כמובן גם מהפירושו¹⁰, ש„דמעה" בגימטריא קי"ט, והכוונה בזה, שחסר אחד מהק"כ צירופי שם אלקים¹¹, וע"י „ומחה ה' אלקים דמעה" נעשה השלימות דק"כ (הגימטריא של „דמעה" עם הכולל) - „והיו ימיו מאה ועשרים שנה"¹², כפי שהי' אצל משה רבינו - „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום"¹³, „היום מלאו ימי ושנותי"¹⁴, מילוי ושלימות דימים ושנים הן בגשמיות והן ברוחניות, וההמשך בזה עד - בחיים נצחיים¹⁵ בגאולה האמיתית והשלימה.

ג. ענין זה [העלי' שנפעלת ע"י ההסתלקות] מודגש במיוחד בהיאצייט של בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בכ"ב שבט, אשר נוסף על זכותה היא, יש לה גם הזכות של אבי' [ובפרט

(9) ישע"י כה, ח. משנה סוף מו"ק. וראה גם שה"מ מלוקט ח"ב ע' רעז ואילך. וש"נ.
(10) ראה מאורי אור מערכת דמעה (אות ד' סעיף יז). לקו"ת צו יג, ריש ע"א. ספר הליקוטים דא"ח-צ"צ ערך דמעה. ועוד. וראה גם שה"ש תש"נ ח"א ע' 68 ואילך.
(11) ראה תשובות וביאורים ס"ו (ע' 23 ואילך). וש"נ.
(12) בראשית ו, ג.
(13) וילך לא, ב.
(14) פרש"י ע"ה פ. מר"ה יא, א. וש"נ.
(15) ראה שה"מ מלוקט שם ע' רפ. וש"נ.

(* אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' יט"כ. המו"ל.

עפ"ז יש לומר הטעם לכך שאחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) להגאולה, כי שלימות ענין זה נעשה ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

יב. מעלתן של נשי ובנות ישראל בהעבודה של עשיית דירה לו יתברך בתחתונים (התאחדות דעשר ואחד עשר) תובן בהקדים תוספת ביאור בהאמור לעיל אודות העבודה דעשיית דירה בתחתונים:

כיון שחז"ל²⁴ משתמשים בלשון „דירה בתחתונים", מובן אפוא שניתן להבין את תוכן הדבר בהשוואתו לדירת האדם למטה [שנשתלשל מענין הדירה למעלה].

רואים בפשטות שאע"פ שדירה יכולה להיות רק ממקום מסויים שמוכשר לדירת האדם, הרי שלימות הדירה היא - כאשר זו דירה נאה עם כלים נאים, עד ש„שלשה מרחיבין דעתו של אדם, אלו הן, דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים"²⁶.

זאת אומרת, שבדירה בפשטות ישנם ב' ענינים: (א) דירה בטלה לגמרי לבעל הדירה שדר בה. כל פרטי הדירה (כדבעי) משמשים אותו, ובוה מתבטאת כל מציאותם. (ב) הדירה נאה מרחיבה דעתו של אדם.

כמו"כ מובן בנוגע ל„דירה בתחתונים": שלימות הדירה היא דוקא כשהיא „דירה נאה" עם „כלים נאים", נוסף לכך שהיהודי עצמו מתנהג באופן „נאה" (כראוי לכנסת ישראל - „אשה

הטוב שיהי' מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפילה יהי' נאה מבית ישיבתו וכו'". „זה א"ל וכו'"²⁸, „התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה וכו'"²⁹. ועד"ז מובן בנוגע לכללות העבודה דעשיית דירה בתחתונים, שצ"ל באופן של „(דירה) נאה". וזה נוגע לא רק לשלימות התחתון, אלא גם לבעל הדירה - דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם העליון כביכול.

יג. והביאור בזה:

שלימות החיבור והיחוד דעשר ואחד עשר שנעשה ע"י „מעשינו ועבודתנו" (כפי שזה בהדגשה ביום עשירי בחודש אחד עשר, ובשלימות הגילוי - בכ"ב שבט) פועלת חידוש שלא הי' לפני זה, [ולכן הגאולה האמיתית והשלימה - כשתהי' שלימות הענין דדירה לו יתברך בתחתונים („גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי"³⁰), שעשר נעשה מציאות אחת עם אחד עשר - תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות]³¹:

מצד הגילוי ד„אחד עשר" מצ"ע - הדרך שהתחתון יוכל להכיל זאת הוא ע"י ביטול מציאותו („פרחה נשמתן"); מצד הגילוי ד„עשר" מצ"ע התחתון מתאחד אמנם עם אלקות, אבל רק

(87) רמב"ם סוף הל' איטורי מובח.

(88) בשלח טו, ב.

(89) שבת קלג, ב. וש"נ.

(86) ברכות נו, ב.

ובפרט שהיאצייט שלה (בכ"ב שבט) חל באותו חודש (שבט) כהיאצייט של אבי' כ"ק מו"ח אדמו"ר (בעשירי בשבט), אשר העלי' וההתנשאות דנשיא דורנו נמצאים בגלוי יותר ביום ההילולא שלו, כידוע¹⁶ שאז עולים „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" וזה בא בגילוי למטה, עד ש„פועל ישועות בקרב הארץ"¹⁹.

עד לשלימות העלי' והתנשאות - בהנשמות למעלה ובכל בני' למטה - בגאולה האמיתית והשלימה, כנ"ל.

ובפרט שדורנו זה הוא דור האחרון בגלות והדור הראשון לגאולה - כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו נותר רק לקבל את משיח צדקו בפועל ממש - במילא מובן, שאם בינתיים הי' ענין של הסתלקות, כפי שזה הי' בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), ה"ז אך ורק לפעול את העלי' היחידה שנתרה - העלי' דגאולה האמיתית והשלימה.

(16) ראה נדה לא, סע"א (הובא בפרש"י ר"פ תוריע). וראה „היום יום" כה אייר. וראה גם ס' השיחות תשמ"ח ח"א ע' 273. תשמ"ט ח"א ע' 234.

(17) פרש"י חוקת כא, כא.

(18) תניא אגה"ק סכ"ז סכ"ח.

(19) תהלים עד, יב.

עצמו הוא סתום וגנוז) נמצא באופן גלוי ("ואלה"), עד באופן של "לפניהם", לפנימיותם⁸⁰, "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"⁸¹.

י. עפ"ז יובן הכח שמקבלים לפעול החידוש שניתוסף לאחר כ"ב שבט - שגם העולם (עשר) יהי מוכן ומוכשר לקבל את הגילוי דאחד עשר (שלמעלה מעולם), דירה לו יתברך בתחתונים בתכלית השלימות, בגאולה האמיתית והשלימה:

ע"ז שעצם הנשמה דבניי (שהיא "כולא חד" עם עצמותו ית') נמצאת בגלוי בעשר כחות הנפש פנימיים שלו (כמרומז בשם הנפטרות, נוסף להרמו במספר היום - כ"ב לחודש אחד עשר, כנ"ל ס"ח), ה"ז נותן לו גם את הכח לפעול בעולם, עד בכל סדר ההשתלשלות (שמתבטא בעשר), את ההמשכה וגילוי דאחד עשר, "אנת הוא חד ולא בחושבן", כך שכל העולם - תחתונים מצד ענינים הם - יהי דירה לו יתברך, לו לעצמותו⁸⁴.

יא. ע"פ הנ"ל יובן מדוע החידוש (דכ"ב שבט) מתבטא דוקא בנוגע (להסתלקותה של) בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

כשם שבגאולת מצרים, אמרו חז"ל⁸⁰ ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", כמו"כ הוא גם בנוגע להגאולה העתידה לבוא

(78) תו"א משפטים עה, ג. תו"ח שם טט, רע"א ועוד.

(79) פרש"י ר"פ משפטים.

(80) סוטה יא, ריש ע"ב. שמו"ר פ"א, יב. וראה במדבר פ"ג, ו.

(שעלי' כתובי⁸¹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"), שתהי' בשכר וזכות נשים צדקניות שבאותו הדור, כמארז"ל⁸² "אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור". ובפרט ע"פ המבואר בכתבי האר"י ז"ל⁸³ שדור האחרון בגלות הוא גלגול של דור יוצאי מצרים.

שזהו א' מהטעמים⁸⁴ להשתדלותו המיוחדת של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחינוך והדרכה דנשי ובנות ישראל, בכל עניני היהדות, תורה ומצוותי, כולל - בלימוד תורת החסידות והפצת המעיינות חוצה - להיות דור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה, נוגע אז ביותר עבודתן של נשי ובנות ישראל, שבזכותן תבוא הגאולה.

אם הדברים אמורים בנוגע לכל נשי ובנות ישראל, עאכ"כ בנוגע לבתו של נשיא דורנו עצמו, שנתחנכה על-ידי נשיא דורנו וכו'. ואף לאחר הסתלקותה השפעתה ממשיכה, ובפרט שכו"כ מבנות ישראל נקראות על שמה, וע"י הנהגתן משמשות דוגמא חי', כנשמות חיים בגופים חיים⁸⁵, שהן התחנכו לפי רוחה וע"פ הוראותי, ובדוגמתה (כבתו של נשיא דורנו).

(81) מיכה ז, טו.

(82) יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

(83) עשר הגלגולים הקדמה כ. לקוטי תורה וספר הליקוטים שמות ג, ד.

(84) ראה "קובץ כ"ב שבט" (שחולק באור לכ"ב שבט כדלקמן הערה 122) ע' 32 ואילך (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 299 ואילך (לעיל ע' 93).

(85) להעיר ממאחז"ל (תענית ה, ב): יעקב אבינו לא מת... מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

נשיא דורנו (ש"הנשיא הוא הכל"), ובמיוחד - לימוד בנוגע לעבודתן של נשי ובנות ישראל, להיותן קשורות עם היצרייטי של בתו של נשיא דורנו,

ובפרט שבימים אלו - בסמיכות לכ"ב שבט - מתקיים כינוס השלוחות העולמי (וסיומו ביום כ"ב שבט), וכדלקמן.

ה. ויובן זה ע"פ האמור לעיל²¹ בפרשת השבוע (יתרו), פרשת מתן תורה, אודות שני האופנים בעשרת הדברות - ה"דברות הראשונות" שנאמרות ע"י הקב"ה ("וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר"²²) וה"דברות האחרונות" שנאמרו ע"י משה רבינו (במשנה תורה²³):

"וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר" במתן תורה ניתן הכח לבני ישראל לעשות דירה לו יתברך בתחתונים²⁴ - שבתחתונים יהי' הגילוי דעצמותו ית' בעצמותו ומהותו.

ולזה צריכים שני ענינים: (א) הגילוי דעצמותו ית', וכן (ב) ההמשכה בתחתונים [ובפרטיות יותר: (א) דירה לו יתברך (אבל כביכול לא הוא יתברך עצמו), ו(ב) הגילוי דעצמות בעצמו, "וידבר אלוקים גוי"]. ולכן היו בעשרת הדברות שתי המעלות: ה"דברות הראשונות" שנאמרו ע"י הקב"ה נותנים את הכח לפעול ההמשכה מעצמותו ית', וה"דברות האחרונות"

עפ"ז מובנת הברכה ביום זה דכ"ב שבט - "בך יברך ישראל" - הברכות שנמשכים לבני, לכל יהודי ולכל בני. ובמיוחד - לנשי ובנות ישראל, ובפרט ע"ז שמתנהגות ע"פ הוראותי ובדוגמתה. ברכות ככל הענינים - הן בגשמיות והן ברוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד, וברכות כאלה, שמכל ברכה נפעלת עוד ברכה ועוד ברכה עד אין קץ.

*

ד. מכיון שהיצרייטי דכ"ב שבט קשור עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (אבי הנפטרות), ובפרט (כנ"ל) שזה חל באותו חודש (שבט) של יום ההילולא שלו (כש"כ מעשיו ותורתו ועבודתו" עומדים בגלוי) - מובן שיום זה יש לו שייכות עם כללות עבודתו של נשיא דורנו (ובמילא) של כל הדור כולו (כי "הנשיא הוא הכל" ו"בתר רישא גופא אזיל"²⁰).

ביחד עם זה מובן, היות שההסתלקות דכ"ב שבט היתה כו"כ שנים לאחר ההסתלקות של אבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר, וזה חל ביום אחר בחודש, יותר מאוחר, מיום ההילולא דיו"ד שבט - יש בו איפוא ענין מיוחד, בהמשך ובהוספה ליום ההילולא שלו.

ויש לומר שזה מרומז גם במספר החודש (שבט) - חודש האחד עשר, ובמספר היום בחודש - כ"ב (שבט), שבא בהמשך ובהוספה לעשרי בחודש, יום ההילולא של נשיא דורנו, כדלקמן.

ומזה צריכים להפיק לימוד בעבודה של דורנו במיוחד - להיותו הדור של

(20) עירובין מא, א.

(21) סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 331 ואילך. ושי"נ.

(22) פרשתנו (יתרו) כ, א.

(23) ואתחנן ה, ו ואילך.

(24) ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקתי ג.

במדבר פ"ג, ו. ונביא רפ"ו.

שנאמרו ע"י משה נותנים את הכח להמשיך זאת בתחתונים מצד ענינם הם (לא ע"י ביטול מציאותם מצד תוקף הגילוי מלמעלה).

ועד"ז בה"דברות הראשונות" עצמן היו ע"ד ב' ענינים אלה: (א) הגילוי דאחד עשר (מיוחד שבעשרה... שהוא

אחד שהוא ראש לכל הדברות, אנכי²⁵ ה' אלקיך²⁶, בחי' "אנת הוא חד ולא בחושבן"²⁷, בחינת פנימיות הכתר עד עצמותו ומהותו ית' שלמעלה מעשר ספירות, (וב' גילוי זה נמשך בעשרת הדברות (כולל כפי שאנכי הוא אחד מהעשרה), כפי שהתורה קשורה עם סדר השתלשלות שמיוסד במספר עשרה (עשר ספירות, עשרה מאמרות²⁸). עד שזה פעל גם בסדר השתלשלות עצמו, עד בעולם הזה התחתון (כדברי חז"ל²⁹ שהקול ד', אנכי הוי"ו הגיע מכל ד' רוחות העולם ומשמים וארץ, ו"צפור לא צוות עוף לא פרח שור לא געה כו"³⁰).

אמנם, במתן תורה הי' הגילוי ד', וידבר אלקים גו"ו מצד למעלה (ואני המתחיל שנאמר³¹ וירד הוי"ו על הר סיני³², וידבר אלקים גו"ו), ולכן הגילוי בתחתונים הי' רק לפי שעה [ובמשוך היובל" (כאשר נסתלקה השכינה מהר סיני) אזי, "המה יעלו

25 פרשתנו כ, ב.

26 שמו"ר פמ"ב, ח.

27 תקו"ז בהקדמה (יו, א).

28 אבות רפ"ה.

29 תנחומא שמות כה. שמו"ר פ"ה, ט. הובא

בפרש"י פרשתנו כ, ב. וראה תניא פל"ו (מו, א).

30 שמו"ר פרשתנו ספכ"ט.

31 פרשתנו יט, כ.

32 תנחומא וראי טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

33 פרשתנו שם, יג.

34 ראה שבת פח, ב. שהש"ר פ"ה, טז [ג]. ועוד.

35 שמו"ר פמ"ז, ה. ועוד.

36 תהלים קט, קעב.

37 תו"א פרשתנו טז, ב.

ובכללות - בהחמשה⁶⁶ שמות שנקראו לה (להנשמה), נפש רוח נשמה חי' יחידה⁶⁷ - "חי' קאי על גר"ב (פנימיות), ו"מושקא" (ריח) קאי על חי' יחידה (מקיפים). ובפרטיות יש לומר - ש"חי" קאי על חי' שבנשמה (מקיף הקרוב אל הפנימי), ו"מושקא" - יחידה⁶⁸ (מקיף דמקיף, נשמה לנשמה). עד - לעצם הנשמה (שלמעלה מהחמשה) שמות שנקראו לה⁶⁹, שמשם בעצם ממשיך הריח חיות חדשה (והנאה ותענוג) בנפש האדם⁷⁰.

וענין זה נפעל בגלוי ע"י התורה (כידוע⁷³ שע"י אורייתא מתגלה איך ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", אשר גם בתורה ישנם ב' הדרגות וחיבור שניהם [ע"ד ב' הדרגות בתורה דעשרת הדברות ואחד עשר (אנכי, מיוחד שבעשרה"), וכ"ב אותיות התורה שמתבררם]: נגלה דתורה - חיות

(פנימי), ופנימיות התורה - ריח⁷⁴ (מקיף), "סוד טעמי" ומסתר צפונותי⁷⁵, שגליא דאורייתא מקשרת את גליא דנשמה עם גליא דקוב"ה וסתים דאורייתא מקשרת את סתים דנשמה עם סתים דקוב"ה⁷⁶; וע"י חיבור שניהם יחד ("חי' מושקא") - בכח העצם (שלמעלה מסתים וגליא) - נעשים הם מציאות אחת בגלוי, שגם הסתים דתורה וסתים דנשמה וסתים דקוב"ה - עד עצמותו ומהותו ית' - באים בגלוי ממש, בגליא דקוב"ה, גליא דתורה וגליא דנשמה,

[ובלשון הכתוב בריש פ' משפטים - ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שגם "תשים" מלשון סימה (ואוצר)⁷⁷ שבתורה - פנימיות התורה (שמצד

וכאשר שתי תיבות אלו ("חי' מושקא") באים ביחד כשם אחד של אדם אחד, ה"ז מורה על חיבור ואיחוד של שני הענינים יחד - שהגילוי דמקיף ועצם הנשמה (אחד עשר, כנגד הי"א סממני הקטורת) נמשך ומתלבש (לא רק באופן מקיף, כפי שזה ע"י ריח בלבד, אלא גם) באופן פנימי בהגוף ובעשר כחות פנימיים.

ויש לומר, שזה בא מבחי' יחידה שבנשמה כפי שהיא דבר אחד עם היחיד שלמעלה - "יחידה לייחדך"⁷¹, ויתירה מזו - מעצם הנשמה ("לה") כפי שהיא דבר אחד עם עצמותו יתברך, "ישראל

66 ולהעיר שהר"ת של שם הנפטרות (חי' מושקא שניאורסאהן) הוא "חמש". וראה גם ס' השיחות תשמ"ח ח"א ע' 274.

67 ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו. וראה ע"ח שער דרשי אבי"ע פ"א. שער הגלגולים בתחלתו. ועוד.

68 ראה אוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקסב, א.

69 ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 56. וש"נ.

70 ראה ד"ה והוא כחתן שם. המשך תער"ב

שם פרי"ג. פרי"ח.

71 נוסח הושענות דיום ג'. וראה לקו"ת פ'

ראה כה, א. כז, א. ובכ"מ.

72 ראה ח"ג עג, א.

73 ראה זר שם. המשך תרס"ו ע' רלה. לקו"ש ח"ה ע' 409 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנג ואילך. וש"נ.

74 ראה אוה"ת תשא (כרך ו) ע' איתתקמג.

75 פרש"י שה"ש א, ב.

76 ראה זר שם. לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים

מו, א. ובכ"מ.

77 ירושלמי ע"ז פ"ב סוף ה"ז ובפ"מ שם.

כ"ב אותיות, "בך" - שקאי על הקב"ה ("בך בהקב"ה"⁵⁴), עצמותו ית', בך בעצמותך⁵⁵,

אשר ע"י כ"ב אותיות התורה נעשה יהודי מאוחד עם "בך", עצמות א"ס ב"ה⁵⁶. וזה נמשך בכל עניניו ופרטיו (שבאים לידי ביטוי בבחי' עשר, עשר כחות הנפש וכו') באופן של "בך יברך ישראל", שישאל (כל יהודי וכל בניו) מתברכים בכל הברכות - מ"בך", בעצמותך.

ט. ויש לומר שזה מרמוז גם בשם הנפטרת - "חי' מושקא":

"חי'" (מלשון חיים) מרמוז וקאי על כללות חיי הנשמה (חלק אלוקה ממעל ממש), שנמשך ממקור החיים בעצמותו ית'.

בחיות (הנשמה) גופא ישנם בכללות ב' דרגות⁵⁷: (א) חיות פרטי (פנימי) - אור וחיות הנשמה אשר מתלבשת באופן פנימי ופרטי בהגוף (ובכחות הפנימיים), (ב) חיות כללי (מקיף הנשמה) - שלמעלה מהתלבשות (באופן פנימי) בהגוף (ובכללות - ה"ז מתבטא בכחות המקיפים, רצון ותענוג).

ויש לומר שב' ענינים אלו מרמוזים בב' השמות "חי' מושקא": "חי' קאי

(54) שהש"ר שם.

(55) ראה אה"ת (כרך ד) דרושים לסוכות ע' א'תשס. סה"מ תש"א ע' 94. תרפ"ח (תש"ח) ע' קסה (ע' 250). מלוקט ח"ג ע' רטו. וראה תו"א בשלח סד, סע"ב. שער האמונה ספנו"ו (צ, א). מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' שפד.

(56) ראה סה"מ תרפ"ח (תש"ח) ותש"א שבהערה הקודמת.

(57) ראה המשך ר"ה תרס"ג (ע' ב ואילך), תש"ח (ע' ד ואילך). סה"מ תש"ע ע' 31 ואילך.

(בעיקר) על החיות פנימי, שמחי' את הגוף בדרך התלבשות פנימית, ו"מושקא" - שזהו מין ריח בשמים⁵⁸ (ומברכין עליו בורא מיני בשמים⁵⁹), ולכמה דיעות⁶⁰ ה"ז א' מ"א סממני הקטורת (מור) - קאי על מקיף הנשמה, כידוע שריח הוא ענין של מקיף (לא כמאכל שטועמים אותו ובשר נאכל בפנימיות ונעשה דם ובשר כבשרו⁶¹), וריח משיב את הנפש⁶² [שכן מברכים "בורא מיני בשמים" במוצאי שבת, "כדי להשיב את הנפש שהיא דואבת ליציאת השבת בשביל הנשמה יתירה שהלכה כו"⁶³], כי ריח (שמגיע למקיף הנשמה) יש בכחו להמשיך חיות חדשה בהגוף⁶⁴. עד יתירה מזו - הנשמה נהנית מן הריח⁶⁵.

(58) ראה סה"ש תש"ג ח"א ע' 297 הערה 97. (59) ברכות מג, א. וגירסת הרי"ף ורבינו יונה ברכות שם: ממושקא.

(60) רמב"ם הל' ברכות רפ"ט. הל' כלי המקדש פ"א ה"ג. ראב"ע תשא ל, כג. ועוד - נסמן בסה"ש שם. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ז ס"ג. (61) תניא פ"ה (ט, ב).

(62) ראה תו"א תולדות כ, רע"ד. שם (בהוספות) ק"ו, ב. הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רטז הערה 52.

(63) רשב"ם ותוס' פסחים קב, סע"ב. תוד"ה כי - ביצה לג, ב. שו"ת הרשב"א ח"ג סר"צ. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רצו [ושם, "טוב להניח חתיכת מור בתוך מיני ריחות שמברכים עליהם בורא מיני בשמים (בהבדלה במושקא) כו"י].

ועוד. - וראה לקו"ש ח"א ע' 191 ואילך. וש"נ.

(64) ראה בכל זה (החילוק בין מאכל וריח, קרבנות וקטורת, ריח המאכל וריח בעצם) - עטרת ראש שער יוה"כ בסופו. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פ"ג ופכ"ה. ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פ"א (ע' קסב) ואילך. ד"ה ביום השמע"צ וד"ה וירח ה' עדר"ת (המשך תער"ב ח"א פרי"ג ואילך). לקו"ש ח"ה ע' 402. ועוד.

(65) ברכות מג, ב.

האמיתית והשלימה - כיון שזה בא (לא מצד כח למעלה, אלא) ע"י התחתונים מצד ענינים וגדרם הם.

ו. עפ"ז יובן חידושו של דורנו זה - הדור של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

כמדובר כמ"פ אודות העילוי והחידוש הנפלא של דורנו - הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה (כנ"ל ס"ג) - שבו הוא גמר וסיום ד"מעשינו ועבודתינו"³⁸ של בני"י במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הברורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁹ - "לצחצח את הכפתורים" ("צופוצען די קנעפלעך"); עבודתינו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו והדורות שלפני זה;

וזאת אומרת, שבדור זה מסיימים את מעשינו ועבודתינו של בני"י במשך כל הדורות להמשיך (ע"י עבודת התחתון) הגילוי דבחי' אחד עשר בעשר, שהתחתונים (בחי' עשר) מצד גדרם הם יהיו מוכנים ומוכשרים לקבלת הגילוי דעצמותו יתברך (אחד עשר).

ויש לומר, שזה נרמז ביום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר (כאשר "כל מעשיו ותורתו ועבודתו" נמצאים בגלוי ובשלימות) - יום העשירי בחודש האחד עשר: הגילוי אור (יום⁴⁰) דעשירי קשור ומתגלה יחד עם (החודש מלשון) חידושו⁴¹ דאחד עשר (שלמעלה מסדר

(38) תניא רפ"ז.

(39) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(40) כמ"ש (בראשית א, ה) "ויקרא אלקים לאור יום".

(41) ראה ראב"ע בא יב, ד. ס' השרשים לר' יונא בן גיאנה ולהרד"ק ערך חדש.

ז. בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות - שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) - סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו - יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום הראשון בשלימותו לאחר ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)⁴² - כשהתחיל ההמשך והחידוש של תקופה חדשה ו, נתלו המאורות⁴³ של דור השביעי מאדה"ז (או דור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

ויש לומר, שג' התקופות מבטאים בכללות ג' דרגות בסיום העבודה של לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, המשכת בחי' אחד עשר בבחי' עשר (כי בכדי שזה יהי' בגדר התחתונים, צ"ל העבודה דרגא אחר דרגא מלמטה למעלה):

(א) העבודה - עד לסיום ושלימות העבודה - בעולם, בדרגת "עשר", כדי להכין את העולם לקבל את הגילוי ד"אחד עשר" (אלקות שלמעלה מעולם), ושלא יתבטל ממציאיתו (כפי שהי' במתן תורה). אבל בזה מודגש בעיקר ובגלוי הענין ד"עשר", אלא

(42) ראה סה"ש תש"ג ח"א ע' 255 הערה 99 (לעיל ע' 61).

(43) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 293-5 (לעיל ע' 81-2).

שב, עשר" גופא - כפי שנעשה כלי ל"אחד עשר", ובאופן שעדיין ניכר חילוק בין "עשר" ל"אחד עשר", מהאי טעמא גופא שצ"ל בגדרי התחתונים והתחתונים נמצאים עדיין בדרגת "עשר" (ולא "אחד עשר").

(ב) הגילוי ד"אחד עשר" עצמו, עד ש"עשר" מתעלה ל"אחד עשר". ז.א. ש"אחד עשר" פועל גם ב"עשר", אבל בעיקר מורגש הגילוי ד"אחד עשר" (ו"עשר" נכלל ונעשה חלק מ"אחד עשר").

(ג) שלימות החיבור והיחוד ד"עשר" (מצד ענינו הוא) ו"אחד עשר" (מצד ענינו הוא), שתחתונים מצד ענינם הם נעשים דירה לו יתברך, לעצמותו ית"י⁴⁴. ביחד עם זה שזוהי דירה לו יתברך (אבל הוא עדיין דבר נפרד כביכול מהדייר עצמו, בהיותו בדרגת עשר בנפרד מאחד עשר) - נעשית הדירה בתחתונים דבר אחד עם הדייר, ובלשון הידוע⁴⁵: היש הנברא הוא (דבר אחד עם) יש האמיתית⁴⁶.

(44) ראה סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.
(45) ביאורי זוהר (לאדהאמ"צ) בשלח מג, ג ואילך. וראה ד"ה ולקחתם לכם תרס"א (ע' קצו).
(46) ע"ד החידוש ד"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה) לגבי "אין עוד" (ואתחנן שם, לט), ש"אין עוד" שולל לגמרי מציאות הנבראים, שאין "שום מציאות כלל" (ד"ה ולקחתם שם), היינו, ביטול הנבראים לגבי "בה" אחד עשר, משא"כ, "אין עוד מלבדו" פירושו (שרק) בלעדו "אין עוד" אבל "עמו" ישנה מציאות (ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 202 הערה 86). ואולי יש לומר גם באופן אחר: "אין עוד מלבדו" מורה שיש (עמו) "עוד" מציאות, היינו שעדיין ישנו חילוק בין "עשר" ו"אחד עשר". ולמעלה מזה הוא "אין עוד" שמורה על התאחדות גמורה בין מציאות (העולם)

דעשר (מצד ענינו הוא) ואחד עשר (מצד ענינו הוא) - כמרומו בכ"ב שבט: כ"ב הוא אחד עשר בכפליים (אחד עשר יום מיום האחד עשר בחודש האחד עשר). זאת אומרת שבימי החודש עצמם - יש ב' פעמים אחד עשר (נוסף לכך שזהו בחודש אחד עשר). ויש לומר שזה מבטא תכלית השלימות דאחד עשר (התאחדות עשר עם אחד עשר), שגם בדרגת הגילויים ובדרגת המשפיע (יום) יש הן אחד עשר כפי שזה מעלה את העשר (תחתונים), והן אחד עשר מצד עצמו, מצד עצם המשפיע - אחד עשר בטהרתו ממש, מצד עצמותו יתברך, וכן - חיבור שניהם יחד.

ז.א. שלאחרי שישנה השלימות דעשר ואחד עשר (בחודש האחד עשר), שלימות העבודה דבנ"י למטה להמשיך בחי' אחד עשר בעשרת הדברות (שניתנו מלמעלה במתן תורה), נוסף עוד פעם "אחד עשר יום מחורב" - הגילוי ד"בך" כנגד כ"ב אותיות התורה⁵².

ויש לומר שזה מורה על הדרגא עליונה שבתורה כפי שהיא קשורה עם אחד עשר, ואחד עשר בכפליים (שלמעלה גם מאחד עשר גופא), שלמעלה מתורה כפי שהיא מתבטאת בעשרה (עשרת הדברות) - תורה כפי שהיא חד עם עצמותו יתברך, "אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁵³, כמרומו במספר

(52) ראה שהש"ר פ"א, ד (קרוב לסופו): בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה, ב' תרין כ' עשרין, הרי כך.

(53) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם זוהר. וראה זה ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). לקו"ת נצבים מו, ב. ועוד.

ולאחרי העבודה דיום עשירי בחודש אחד עשר, משיגים ומתעלים (ע"פ הכלל ד"מעלין בקודש"⁴⁸) גם להגילוי (יום) דאחד עשר, ובאופן כזה שזה מעלה גם את הגילוי דיום העשירי להדרגא ד"אחד עשר יום"⁴⁹. אזי ישנו אחד עשר, הן מצד החודש (חודש אחד עשר) והן מצד היום והגילוי (יום אחד עשר)⁵⁰, אחד עשר הן כפי שזה נמשך למקבל (לבנה, חודש), והן כפי שזה מצד המשפיע (חמה, יום)⁵¹. אבל כ"ז הוא בדרגא דאחד עשר ששיך ובערך לעשר.

בזה גופא מגיעים אח"כ לדרגא גבוהה יותר - שאוהזים כבר בסיום עבודת כל הברורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו - השלימות דאחד עשר (לגמרי שלא בערך לעשר), שפועל חיבור ואיחוד

(48) ברכות כה, א. וש"נ.

(49) ל' הכתוב - דברים א, ב.

(50) ולהעיר מהשייכות חודש האחד עשר ל"ביום עשתי עשר יום (לחודש הראשון) נשיא לבני אשר" (נשא ז, עב) [להדעות שהשייכות דהנשיאים לתדשי השנה היא כסדרם בחנוכת המשכן (קה"י ערך אות יו"ד ערך י"ב חדשים וי"ב שבטים. ובאות ש' ערך שבט. בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר א' בסופו)]. ויש לומר, שיום אחד עשר בחודש הראשון (ניסן) קשור עם התחלת הגילוי - "הלידה" - של בחי' אחד עשר (וראה שיתח שבת הגדול ערב י"א ניסן תשמ"ט (סה"ש ח"ב ע' 389 ואילך)), כידוע שבחודש ניסן היתה לידת עם ישראל (ראה יחזקאל טו. וראה תו"א ר"פ ורא. תו"ה שם צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ עז, סע"ב ואילך. ועוד); ויום אחד עשר בחודש אחד עשר קשור עם שלימות הגילוי של אחד עשר, באופן של נשיאות בגלוי.

(51) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 19-31.

ויש לומר, שבי' הענינים האחרונים הם כנגד ב' הדרגות ב"אחד עשר" גופא: אחד עשר שבערך ושייכות לעשר (ולכן יש ל"אחד עשר" פעולה על דרגת עשר, אם באופן של ביטול (כפי שהי' במ"ת), או באופן שעשר מצ"ע נשאר סו"ס מציאות נפרדת מאחד עשר; ואחד עשר שרומז על עצמותו ית' - "אנת הוא חד ולא בחושבן" - שלא בערך לגמרי לעשר ולאחד עשר, ולכן יש בכחו לחבר ולאחד את שניהם בשלימות.

ה. ועפ"ז יש לומר החילוק בין ג' תקופות הנ"ל:

יום העשירי בחודש האחד עשר קאי על סיום וגמר העבודה של בירור ה"שיריים" האחרונים של הגלות, "לצחצח את הכפתורים". ובסגנון האמור: גמר ושלמות העבודה במשך הדורות להמשיך "אחד עשר" ב"עשר", אבל באופן שעדיין ישנם ב' ענינים נפרדים (מצד גדרי התחתונים): עשירי מצד הימים ואחד עשר מצד החדשים - כי הדרגא דאחד עשר (וידבר אלקים גו"י שלמעלה מעולם) עדיין לא חדרה לגמרי בעולם (עשר), במילא יש אמנם החידוש (חודש) דאחד עשר, אבל העבודה הגלו' (מצד הימים, ענין האור והגילויים)⁴⁰ מתבטאת רק בדרגא של עשר [כמבואר במ"א⁴⁷ שתוכן העבודה דכ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין התבטאה בגילוי דעשירי].

היום למחרתו - יום אחד עשר לחודש אחד עשר - מציין שנוסף

ועצמותו ית' ("עשר" ו"אחד עשר"), כך ש"אין עוד" מציאות (אפילו "עמו").

(47) ס' השיחות תשנ"ב ח"א ע' 235 ואילך.